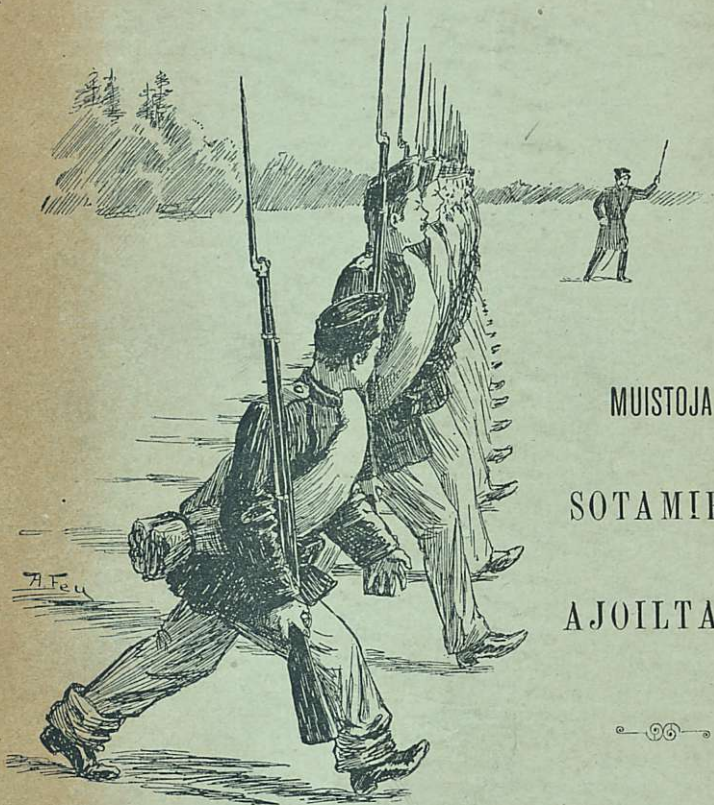

RESERVIKASARMISTA

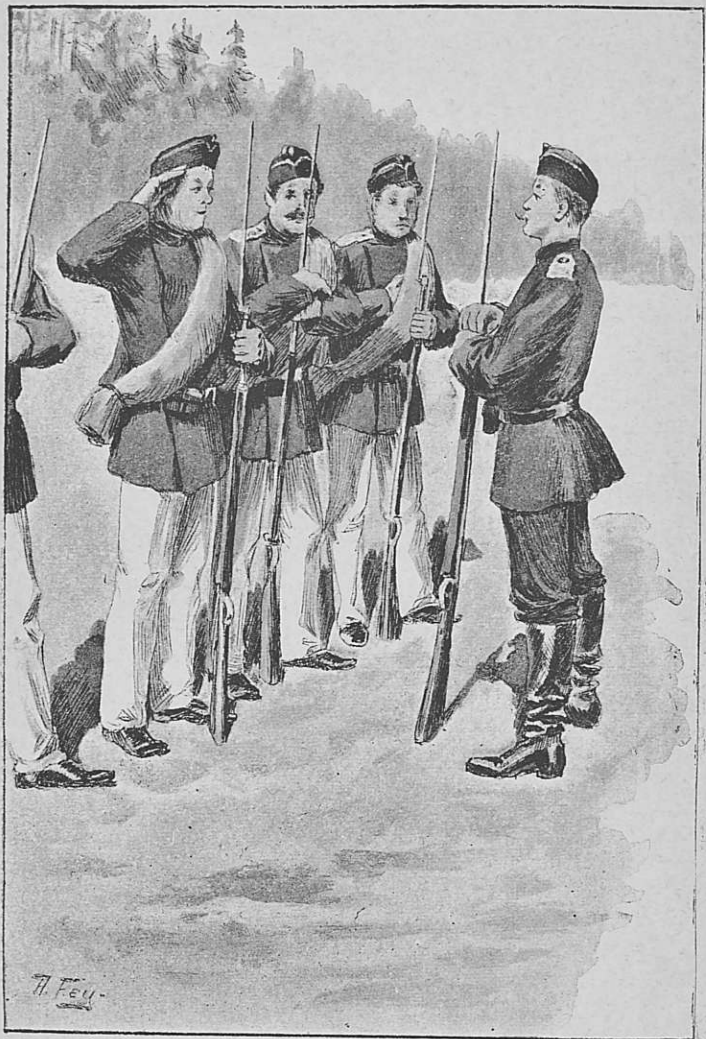
MUISTOJA
SOTAMIES-
AJOILTANI

KIRJOITTANUT
SANTERI INGMAN.

Porvoossa, WERNER SÖDERSTRÖM.

Hinta 1 m. 25 p.

RESERVIKASARMISTA.

MUISTOJA SOTAMIESAJOILTANI.

KIRJOITTANUT

SANTERI INGMAN.

PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖM.

PORVOOSSA 1892.
WERNER SÖDERSTRÖM'IN KIRJAPAINOSSA.

Toisinaan kun päivän paahtavimmassa helteessä seisottiin kuivalla hiekkakentällä ja tehtiin kivääritemppuja uudelleen ja uudelleen ja aurinko suoraan paistaa porotti suojattomiin silmiin ja hiki valui pitkin kylkiä ja sääriä, tuntui tuo soturikomanto mitä tuskastuttavimmalta, naurettavimmalta ja inhottavimmalta laitokselta, johon ihmisjärki voisi hairahtua. Taikka kun ihanimpana kesäiltana, nojautuneina kasarmia kiertävää aittaa vastaan, katsottiin päivän laskua metsän taakse ja muistettiin kuinka suloisia hetkiä nyt voisi viettää jos olisi omassa vapaudessaan, jos saisi istua jonkun viileän kuis-tin portailla ja laskea leikkiä toisten nuorten kanssa ja nauttia! iltahetken herttaisuutta, — silloin tuli toisinaan kirastuksikin ja sadatelluksi sen miehen muistoa, joka ensimmäisenä keksi riistää ihmisiltä heidän persoonalli-suutensa ja vapautensa, tehdäkseen heistä koneita sotamiehen muodossa.

Mutta ne! viikot menivät, enkä jälestäkäsini kadu sitäkin koulua käyneeni. Niiden viikkojen ajoilta on jäänyt niin monta huvittavaa ja muistettavaa pikkuseikkaa mieleeni, että nyt melkein voin käsittää miten vanhoilla sotureilla vielä elämänsä ehtoolla voi olla nautintoa muistaissaan ja kertoessaan tapauksia entisiltä sotamiesajoiltaan. Totta tosiaankin, jos olisin runoilija, voisin

kirjoittaa kokonaisen runovihon olostani reservikasarmissa, ja jos olisin hyvä runoilija, tulisi siitä mainio parodiia »Vänrikki Stoolin tarinoista;» taikka kenties mieluummin kuusmittainen eepillinen runo kahdessa-toista kirjassa. Toivottavasti joku vastainen Suomen suuri Runeberg ottaa huomionsa tämän kiitollisen aineen. Sitä odotellessani pyydän kaikessa suorasanaisessa vaatimattomuudessani ystävällisiä lukijoita seuraamaan minua takaisin 33:nen Suomen reservikomppaniian kasarmiin, märehcimään sieltä muutamia muistoja sotamiesajoiltani.

I.

Onko reservimies sotamies?

Kerron »sotamiesajoiltani», vaikka minun kenties oikeammin pitäisi kertoa vain »reservimiesajoiltani», sillä mielipiteet siitä, onko reservimies sotamies, ovat tietääkseni erilaiset.

Ainakin »lähin päällikköni», ensi platoonan toisen osaston päällikkö, tarkka-ampuja Makkonen, oli sitä mieltä että sotamies ja reservimies ovat aivan eri asioita, ja vaikka tuo tieto hieman lannisti kunniantuntoani, kun näet minäkin olisin tahtonut kehuskella olleeni sotamiehenä, — niin ketäpä reservimies uskoo ellei päällikköään.

Seikka oli näet semmoinen, että osastonpäälliköllä Makkosella ei ollut velvollisuutta — tuskin oikeuttakaan — pitää niitä »sisäharjoituksia», joissa nämä soturielämän tärkeät arvoasteet tyystin ja tarkoin opetetaan ylimmästä alimpaan saakka. Mutta hän halusi itse antaa alamaisilleen juuri siitä pienen erityisläksyn.

Hän oli näet, kuten jo mainitsin, pelkkä tarkka-ampuja, vaikka päällikkönä olikin, ja tuo seikka tuntui häntä itseään hiukan huolettavan. Jos olisi ollut edes jefreitteri, jos olisi ollut yksi ainoa vaatimaton nauha olkapäällä, niin hän jo olisi ollut oikea oikeutettu pääl-

likkö. Mutta ei. Hänen ei ollut onnistunut saada yhtään nauhaa, hän oli pelkkä sotamies, ja siitä syystä hän käsitti, että tuhman reservimiehen on vaikea huomata antaa hänelle, niinkuin päällikölle, hänelle tuleva arvonsa ja kunnioituksensa.

Sentähden hän, kun kerran levättiin »volnassa» jostakin ankarasta ampuma-asennosta, yhtäkkiä asettui hyvin vakavan ja opettavaisen näköisenä hajasäärin rivin eteen ja alkoi:

— Kostamo.

(Kostamo oli osaston ainainen syntipukki. Hänestä saan vielä myöhemmin kirjoittaa erityisen kuvauksen.)

— Kostamo!

Ei vastausta.

— Kos-ta-mo!!

— Minä ... herra ... herra ...

— Sinä herra! Eläkä nosta kättä ohimoille kun rivissä seisot — tolvana! Kuinka vastaat päälliköllesi jos hän, niin kuin minä nyt esimerkiksi sinulta, sattuu jotain kysymään? Hä? Kostamo!

— Juu ... herra ... aliupseeri.

— Niin, juuri niin, jos minä nyt satun olemaan aliupseeri. Mutta olenko minä aliupseeri?

— Ette ... herra ...

— No kun mulle vastaat, niin miten silloin sanot?

— Sanon että ... ette ole ...

— Voi sun siunattu sitä tyhmyyttä. Siinä sen kuulette muutkin kuinka tökerö voi olla Jumalan luoma ihminen. — Kostamo: mikä minä olen?

— Makkonen.

— Niin, vaan puhutteletko sinä minua vain niinkuin tuota Tikkaa, että kuule sinä Makkonen? Mikä minun arvoni on ja arvonimeni?

— Herra.

— Herra kyllä, vaan mikä muu? Olenko minä aliupseeri, vai olenko reservimies, vai olenko torvensoittaja, vai mikä minä olen . . .? Ei ymmärrä pukki venettä. Sano sinä Tikka mikä minä olen?

— Sotamies.

— Niin, se lähti yhdellä kertaa, kun oikeasta miehestä lähti. Sotamies, eli tarkka-ampuja Suomen tarkka-ampujapataljoonassa. Vai oletko sinäkin Kostamo sotamies?

— Olen.

— Oho, siinäpä se juuri olikin erehdys. Sinäkö sotamies, siis aivan samanarvoinen kuin minä, että jos minä astun riviin ja sinä tähän komentamaan, niin yksikaikki, sama juttu. Olisiko se niin — hä? Minä kävisin oikein pataljoonassa oppia kolme vuotta ja sinä täällä kuusi viikkoa, ja sitten me olisimme yhden arvoisia — hä? Ei siitä puhettakaan. Teistä ei ole sotamies yksikään eikä yhdestäkään koskaan tule, vaan mitä te olette?

Makkonen kysyy puolen riviä järjestään joka mieheltä, mutta ei kukaan tiedä. Kaikki ovat luulleet olleensa sotamiehiä, ja kun he sitä eivät ole, niin muuta he eivät tiedä.

— Ette te ole sotamiehiä, vaan reservimiehiä te olette, muistakaa se. Sotamiehen ja reservimiehen välillä on erotus suuri, se on yhtä suuri kuin jefreitterin ja luutnantin välillä, taikka niinkuin minun ja teidän välillä. — No Kostamo, miten vastaat siis minulle kun sinulta jotain kysyn?

— Minä, herra sotamies.

— Niin, herra sotamies taikka paremmin herra tarkka-ampuja, sillä minä olen oikea tarkka-ampuja,

jommoista sinusta ei eläissäsi tule. Muista se toiseksi kertaa kun sinulta kysyn.

Alettiin taas tekemään ampuma-asentoja. Makkonen komenti ja huusi jos mahdollista vielä kovemmin kuin ennen, tuntien syvästi oman arvonsa.

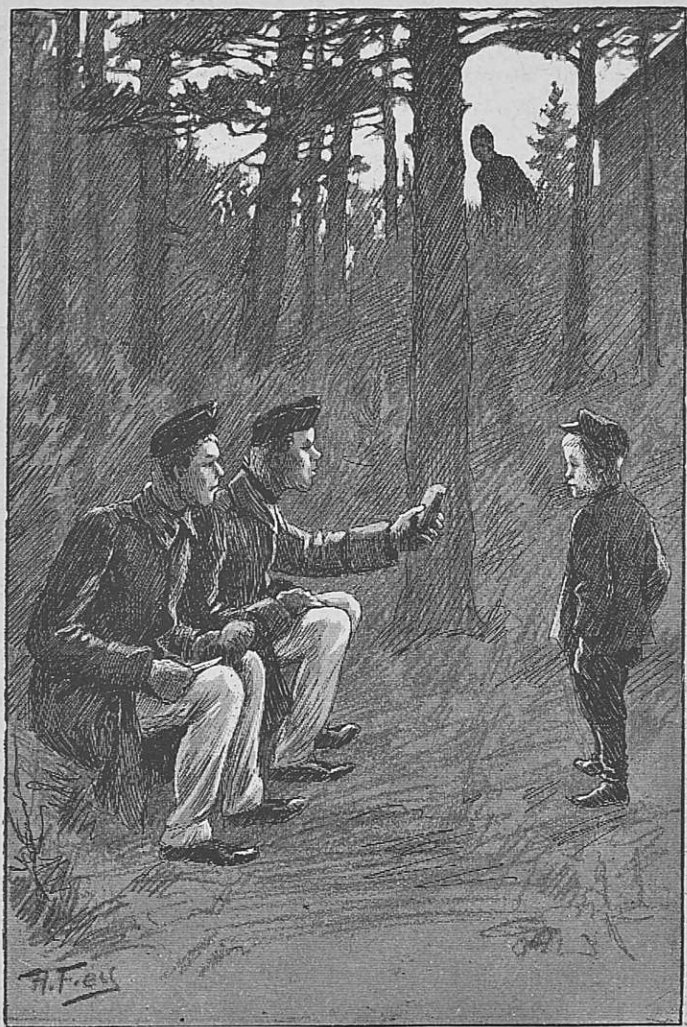
II.

Ensi ilta.

Mieliala kasarmissa oli apea, hitaasti kuluivat ne autiot tunnit.

Oltiin ensi iltaa sotamiehen puvussa. Jo edellisenä iltana oli tosin saavuttu kasarmiin, mutta silloin oli vielä saanut omissa vaatteissaan liikuskella vapaasti pihalla ja maantielläkin ja omissa vaatteissaan myös viskautua nukkumaan kasarmin kylmästi tervehtiville lavereille, uneksimaan alkavista vaivoista ja päättyneestä vapaudesta.

Niin eilen vielä, mutta nyt oltiin jo sotapuvussa-kin, leveät hurstihousut jalassa, lianharmaja virkatakki hartioilla ja päässä pieni soikea kairalakki. Oltiin reservimiehiä, kaikki yhdennäköisiä. Ja tuota pukua katsellessaan kävi miehille ikäänkuin selvemmäksi ja syvemmäksi se haikea tunne mikä sydämessä asui. Heiltä oli riistetty se persoonallisuuden, se itsemäärääväisyyttä leimaavan vapauden tunnusmerkki, minkä ehonvaltainen vaatetus suopi jokaiselle, hienoimmalle ja ryysyisimmälle, kauppapalvelijalle ja kivityömiehelle. Tukat oli keritty, korkosaappaat pantu kaikille jalkoihin, ja pituutensa mukaan olivat miehet mitatut ja numeroidut. Ja

A. Frey

heistä tuntui, — joskin useista hämärästi ja epäselvästi — etteivät he enää olleet omia itsiään, eivät enää Pekkoja, Paavoja eikä Jusseja, vaan olivat pelkkiä — numeroita.

Ruunun velli oli syöty ja iltahuutoa odoteltiin, — eli yleensä illan kulua. Samanpuolelaiset pysyttelivät yksissä ryhmissä, istuskelivat enimmäkseen ääneti mikä missäkin; väliin vaan joku virkahti sanasen pari, matalalla äänellä, mutta varsinaista keskustelua ei syntynyt. Muutamat olivat viskautuneet nurmikolle maantiepuolisen aidan kupeelle ja katselivat siitä edes kaihoten sitä vapautta, joka heiltä oli katkastu. Mutta siihenkin tuli aliupseeri ja komenti aitoviereltä pois: nurmilla loikominen on kovasti kielletty, siitä ankarasti rangaistaan . . .

— Ota hänestä sitten selvä mistä ei rangaista . . . ja sekin rangaistus tuo jaksettanee kärsiä.

— Jo vain nuokin nurmet saataa miehissä maksetuksi, minkä siinä lienevät pilaantuneet.

Niin murahtelivat miehet vääntäytyen siitä verkalleen hiekkakäytävälle. Vaan kun upseeri kääntyi päin ja rääkäsi että: mitä? niin kävelivät ne sananpuhumatta pihallepäin.

Ruokasuojassa piti vääpeli haluttomasti kuuntelevalle miesjoukolla kansantajuista esitelmää miten heidän tulisi menetellä takapihalla kulkiessaan, ja miten eivät saisi — rangaistuksen uhalla — menetellä. Siitä annettiin vielä virallisesti iltahuudossa kaikille tarkat säännöt.

Muutamat hyvästelivät portilla jotain toveriaan, joka lääkärintarkastuksessa oli päästetty vapaaksi ja nyt ilosin mielin teki lähtöä kasarmista.

— Ja sanohan terveisiä, ettei täällä ole hätää mitään, vähän työtä ja paljo palkkaa.

— Sanotaan, sanotaan.

Tuollaisella rohkasevalla sukkeluudella koetti eräs evästä lähtevätä, mutta kun tämä aidannurkasta oli kääntynyt oikealle, kääntyivät jällellejääneet vitkalleen pois portilta, eivätkä uskaltaneet toisiaan kohti katsoa, maahan vain tähytivät.

— Sillä se onni oli tuolla Heikillä, kun talvella särki käsivartensa halkopinon alle.

— Kaatui minunkin olalle tääsä keväillä ranka, mutta kestäpäähän . . .

Kasarmissa katselivat toiset kummissaan yksitoikkoisia, autioita seiniä ja kaksikerroksisia, liistapuilla miehittäin palstotettuja lavereita, jotka heidän mieleensä niin ehdottomasti muistuttivat pilttuita tallissa, ja he tunsivat jo melkein olevansakin ilkeästi luontokappaleen kaltaisia . . . Tuollaiseen parteenhan sitä nyt kesäkseen on kytketty . . .

Joku rohkeampi uskalsi ajankuluksi ehdottaa kellon huikkausta, mutta toisilla ei nyt sydän antanut myötä sellaiseen leikkiin ja ehdottajakin pisti nolostuneena kellonsa ruunun takin alla olevan liivinsä taskuun. Hän istui laverin laidalle ja katseli siinä pitkin leveitä housunlahkeita alas kenkiään, jotka hänellä oli omat jalassa. Ne tuntuivat nyt niin omituisen rakkailta ja kauniilta nuo omat kengät . . .

Jo se aika osasi käydä pitkäksi! Tunnit tuntuivat päiviltä. Tekemistä ei ollut miehillä mitään, ja jo kymmeneen kertaan olin minäkin ehtinyt päivän kuluessa käydä ympäriinsä jokapaikassa kasarmiaituuden sisässä. Ajatuskin tuntui kulkevan niin työläästi, yksi ainoa mielle siinä pyörieli, nimittäin että milloinkahan tämän surkeuden viime päivä koittanee, — koittaneeko koskaan. Tähän se nyt kuluu paras puoli kesää, ja sittenkin on vielä toinen puoli jälellä.

Sitä miettien nousin taas pienelle kivikunnaalle, joka kohosi päällikön talon takana, ja josta näkyi maailmaa kasarminaituutta hiukan avarammin. Kapusin kattaajikkojen lomitse ja kuulin samassa pehkon juurelta hiljaista puhetta. Katsoin, näin kaksi kohtalotoveriani istumassa kylikkäin kiven kupeella. He keskustelivat hekin verkalleen siitä mikä sydäntä painoi, ja — söivät. Eväslaukku oli heillä välissään, siitä leikkasivat vuoron päältä leipäpalan, vääntivät voita päälle, ja toisessa kädessä pitivät läskiviipaletta, josta aina palan purasivat.

— Jotta kuus viikkoako sanot, minusta sitä tulee enemmänkin, tulee kolme päivää seitsemättä, virkkoi toinen — Mölsäksi opin hänet sittemmin tuntemaan — palaa pureskellen.

— Seitsemättäkin taitaa tulla, vastasi toveri, Pekka Kokkonen, ja leikkasi laukusta läskiä uuden viipaleen, ikäänkuin lohdutukseksi niiden kolmen päivän varalle, joita hän ei ollut ottanutkaan lukuun. — Eikä siitä mitenkään vähemmällä pääse.

— Eihän siitä nyt enää miten pääse . . . näkemättä se nyt koti jäi seitsemäksi viikoksi.

Jo leikkasi Mölsäkin taas viipaleen, kohotti sen pään kohalle, avasi suuren kitansa ja solautti sinne makupalan. En voinut olla hymähtämättä noille alakuloisille aterioijille. Nälkäänsä he eivät syöneet, vasta olivat pistelleet ruunun velliä. He söivät vain viihdyttääkseen ikävätään ja lohduttaakseen masentunutta mieltään. Tuo kotoinen eväs muistutti näissä oudoissa oloissa sentään jonkunverran kaivattuja kotoisia tiloja.

Pekka tuntui jo saaneen kyllänsä, pyyhkäsi halveksivasti ruunun housuihin puukkonsa terää ja rupesi työntämään sitä housunkauluksen sisäpuolelle kätettyyn tuppeen.

— Syö, veli, syö, kehotti vielä Mölsä, mitäpä näistä säästää, eipä tuota kuuluta kumminkaan suvaittavan täällä omia ruokia, syödään pois.

— Milloin häntä taas omaa ruokaa saaneekaan nähdä, tuumi siihen Pekkakin, levitti vielä kerran voita leivän levyille ja leikkasi tukevan kaistaleen.

— Ja ensi päivähän se on pahin hirressäkin . . .

Varusmestarin pieni poika juoksi siitä ohi rinnettä pitkin ja pysähtyi kummissaan katsomaan suruisen näköisiä ruokailijoita.

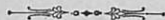
Tuo lapsi tavallisessa lapsenpuvussa ja leppeine lapsenkasvoineen tuntui Pekasta niin kodikkaalta ja tyynnyttävältä, että hän heti iloisempana virkahti:

— Poika hoi, paiskaapas kättä. Tahotko voileivän . . . ? Mikä on nimesi . . . Santtuko . . . vai varusmestarinpoika, vai . . . Siitä saat piirakkaa, syö pois ujustelematta. Pieni oletkin vielä raukka . . . mutta vielä se sinunkin vuorosi tulee hypätä ruunun housuihin kun elänet, vielä tulee . . . jos et ajoissa pitäne varaasi . . . He, tuossa saat läskiäkin . . . Vaan jos viisas lienet, menet ajoissa merelle, menet Ameriikkaan, menet vaikka minne. Sillä tämä on hiestä heitettyä tämä sotameininki . . .

Poika katseli kummissaan puhujaa — ei nähtävästi ymmärtänyt puhetta — ja lähti siitä juosta viilettämään alasmäkeä. Kävelin jo minäkin taas kasarmia kohden, ja mietiskelin mielessäni sitä paljo laulettua suomalaista urhollisuutta ja soturimainetta . . .

Samassa soitettiin iltahuutoon, ja miehet keräysivät ryhmittäin mikä miltäkin puolen, ja asettuivat riviin, kuten heidät päivällä oli mitattu ja numeroittu.

. . . Niin, ensi päivähän se taitaa olla pahin — hirressäkin.

III.

Kaksi rakastunutta.

Kauvan pysyvät muistossani Jaakko Lamperi ja Iskos-Paavo, molemmat ensi plutoonan tunnollisimpia sotureita. Edellinen näistä oli kihloissa, jälkimmäinen oli vasta mennyt naimisiin, kun tuli kasarmiin lähtö.

Eräänä iltapäivänä, kun miehet istuivat uutterimillaan puhdistamassa sateen kastelemia kiväärejään, tuotiin sana portilta, että »siellä muuan naiseläjä kysyy Jaakko Lamperia ensimmäisestä lutuunasta». Jaakko vilkasi ikkunasta ulos, pisti rauhallisesti kaikki »sulku-laitokset» ja »pistimet» ja »pesutangot» paikoilleen kivääriinsä, asetti kiväärin koloonsa, vei öljyt ja räsyt laudalleen, haki hetkisen lakkiaan ja lähti niin verkkaleen kävelemään kasarmista portillepäin. Siellä seiso i aitaan nojautuneena nuori tyttö, pullea ja punakkapositionen, jonka silmät kiilsivät niin herttaisen onnellisesti, kun erottivat Jaakon tulevaksi sieltä valkopaitaisten sihisevästä joukosta.

Jaakko astui vitkaan, melkein hiljensi vauhtiaan kun lähemmäs tuli. Mutta tytöllä paloivat silmät yhä enemmän, käsivarret oikenivat vaistomaisesti eteenpäin, näytti siltä kuin hän olisi tahtonut hypätä aidan yli ja

lennähtää siitä Jaakkonsa kaulaan. Portin läpi ei näet laskettu, kun kello ei vielä ollut seitsemän.

— Mitäs lähit, kysyy Jaakko puolittain hämillään, puolittain tyytymättömänä. Kielsinhän minä tulemasta.

— Kielsit, vaan minä lähin. Äitisi pani voita ja tässä olisi piiraita.

Tyynesti ojensi Jaakko kätensä aidan yli ja tyttö tarttui siihen, eikä laskenutkaan heti irti. Hän ei ollut viiteen viikkoon nähnyt sulhastaan ja oli nyt asiata tehden lähtenyt kävelemään neljän peninkulman matkaa tavatakseen sitä, jota sydämensä kaipasi. Senpätähden hän ei välittänytkään — eikä voinutkaan — aivan peittää tunteitaan, vaikka siihen heidän ympärilleen keräysi puolimpiyrään parikymmentä uteliasta reservimiestä katsomaan ja laskemaan pilaansa, joka ei aina ollut aivan hienoa. Hän puristi Jaakon kättä ja hymyili niin herttaisesti. Mutta Jaakko oli hämillään, häntä vaivasi ympäröivien katseet ja hänestä koko tuo tilaisuus oli kiusallinen, oli liian hellätunteinen.

Ja siitä meni tyttökin vähitellen hämilleen. Keskustelusta ei tahtonut tulla mitään. Jaakko otti vastaan aidan ylitse mytyn, jossa voit ja piirakkaat olivat ja kysyi hyvin tyynesti, että »terveenäkö siellä kotipuollessa oltiin?» Ja taas jäi suu jumpeen aidan molemmilta puolin.

Siihen tuli vielä luutnanttikin katsomaan, että mikä tungos siinä aidan kupeella on. Hän käsitti heti aseman ja päätti auttaa noita nuoria rakastavaisia. Meillä oli hyvin kelpo luutnantti, oikea kansan mies, joka, vaikka esimies olikin, kumminkin aina oli ystävällinen reservimiehiä kohtaan, väliin leikillinenkin.

Miehet hajausivat, kääntyivät päin ja tekivät kunnia.

— Onko se Lamperin muija tuo korea tyttö?

— Ei ole, herra luutnantti.

— No morsiankos sitten on?

Lamperi vitkasteli vastatessaan, vaan tyttö ilmoitti empimättä että »niin on.»

— Ja sinä lähdit katsomaan miten Jaakko täällä sotaväessä jaksaa?

— Niin lähdin.

— Saat lähteä Lamperi maantielle kävelemään tyttösi kanssa aina tuonne ruutikellariin saakka, niin saatte olla kahdenkesken. No, ala mennä!

Porttij aukeni,¹ Jaakko teki vielä kerran kunniaa ja lähti niin tyttänsä rinnalla kävelemään maantietä pitkin. Vaan tyttö katsoi taakseen luutnanttia kiitollisuudesta kiiluvin silmin, ja kuului Jaakolle supattavan että »sepä vasta mies on miehekseen, vaikka lie kuinka korkea herra».

Puolentuntisen perästä palasi Lamperi kasarmiin ja jaellessaan piiraitaan hiukan häpeissään tovereilleen, selitti hän, että »ne ovat sellaisia hätäköitä nuo naiset. Viikon perästähän täältä olisi päästy, mutta ei malttanut sitä odottaa».

* * *

Iskos-Paavo oli harteikas, jykevä, vakavapiirteinen, romuluinen metsäkylän mies. Hän oli ainoa työhön kykenevä miehenpuolinen talossaan, eikä naisväkeäkään ollut muuta kuin äiti raihnainen ja sairaloinen, sekä puolikasvuinen sisar; muut kaikki pahanpäiväisiä sikiöitä. Kovin huolettavaksi oli käynyt, kun aika läheni Paavon lähteä kasarmiin. Miten kävisi kesätöiden kanssa, kuka

hoitaisi kynnot ja niitot ja yleensä isännyyden? Varoja ei ollut palkata päiväläistä töihin, eikä oman talon väestä ollut paljo muuhun kuin lehmiä hoitamaan ja kotiaskareita tekemään. Vaan kaikki maantyöt . . .!

Sitä oli tuumattu äidin kanssa tyystin pääsiäispyhinä ja tultu siihen päätökseen että Paavon pitäisi mennä naimisiin, muuten ei tullut mitään. Ja Paavo oli miettinyt asiata ja oli huomannut itsekkin välttämättömäksi kosia. Eihän se tosin nainen, vaikka terve oli ja rotevakin, vastannut miehistä miestä, mutta parempi oli sitenkin, kunhan oli talossa jokuakaan työhön pystyvä.

Paavo kosi naapurikylästä, pantiin kuulutukseen ja kolmen viikon perästä vietettiin häät. Mutta silloin olikin aika lähteä kasarmiin. Pyhänä vihittiin ja maanantai-iltana piti jo lähteä liikkeelle. Yhden ainoan yön sai Paavo maata nuorikkonsa vieressä, yksi ainoa päivä oli aikaa neuvoa töitä ja taloudenhoitoa.

Miehen voimalla oli Paavo tottunut raatamaan kivikkomaassaan, ja miehen voimalla teki hän temppujaan sotaväessäkin. Kankeat olivat jäsenet, hidas ajatuksenjuoksu, mutta tahto oli hyvä eikä voimia puuttunut, ja niin suoriusikin Paavo kutakuinkin tehtävistään. Mutta kun lomahetki tuli ja miehet istuivat lavereillaan puhellen koti-oloistaan ja töistään, näkyi aina huolestuneen ikävöimisen leima hänen kasvoillaan; mitenhän siellä kotona vain työt suoriutunevatkaan, näytti hän ajattelevan, kuinka perehtyneen nuorikko puutteellisiin oloihin, miten jaksanee äitimuorikin. Paavo puhui usein, kenen pariin vain sattui, noista koti-oloistaan ja lausui usein hartaan kaipauksensa päästä kotonaan käymään.

Ja niin tuli toinen sunnuntai, jolloin miehiä ensi kerran laskettiin pyhälomalle kokonaiseksi vuorokaudeksi. Iskos-Paavo kirjoitutti — itse ei osannut kirjoittaa —

lomalipun, pyysi lupaa kaikilta päälliköiltään ja toimitti ensimmäisenä lappunsa kapteenin allekirjoitettavaksi. Hän otti hartiovoimalla osaa kasarmin kuuraamiseen, että pikemmin jouduttaisiin, laittoi mytynsä huolellisesti kokoon ja pani tavarat kaikki paikoilleen ja odotti tuskallisesti hetkeä, jolloin lomaliiput jaettaisiin.

Kului vielä tuntinen, niin jo tuli väepeli lippuja tuoden. Hän piti tilapäisen puheen lomalle lähteville, varoitti heitä käyttäytymään siivosti ja arvokkaasti kotipuolellaan ja ennen kaikkia tekemään kunniaa päälliköille, jos jossain sattuisivat niitä tapaamaan. Jakoi sitten liput; Iskos-Paavokin sai omansa, laski sen huolellisesti kokoon ja pisti taskuunsa ja lähti reippaasti astumaan maantielle.

Mutta portilla hän muisti sittenkin unhottaneensa piippunsa kasarmiin ja lähti juosta sävöttämään sitä noustaakseen. Illossaan ja sokeassa innossaan ei hän joutunut vilhumaan ympärilleen, ei huomannut että kapteeni silloin juuri laskeusi sivukäytävää kasarmiin päin, ei pysähtynyt, ei tehnyt kunniaa. Tuosta tehtiin muistutus, se joutui heti väepelin korviin ja juuri kun Iskos-Paavo palasi piippu kourassa kasarmista pysäytettiin hän siihen.

Miksei tehnyt kunniaa kapteenille? Eikö oltu opetettu? Miten sellaista voisi laskea lomalle, joka ei tuon enempää pidä huolta velvollisuuksistaan! — Lomalippu otettiin pois, sinellirulla viskattiin naulaan. Iskos-Paavo sai jäädä kasarmiin, hänelle määrättiin kolme viikkoa kotiarestia. Siihen ei ollut mitään vastaansanomista.

En ole koskaan nähnyt surkeampia enkä enemmän masentuneita kasvoja kuin Iskos-Paavon, hänen seisossaan siinä kasarmin seinustalla katsellen kun muut lappoivat portista ulos lomalle. Niskat olivat painuneet kyyryyn hartioiden väliin, leuka lomotti velttona ja

silmät tuijottivat katuvina ja katkerina ja näyttipä melkein kuin kyynel olisi pyrkinyt tunkeutumaan luomen nurkasta karkealle poskelle. Kasvojen äskeisen jänte-vyyden ja pirteyden sialla näkyi nyt pettymystä, nolostumista ja alakuloista veltostumista.

Siinä hän seiso i lyyhyssä polvin, varsi kookussa seinän vierustalla ja katseli tuikeasti eteensä. Ajatteliko hän sitä häpeätä, kun toiset kotikylässä kertoisivat, että »Iskos-Paavaa ei laskettu lomalle kun oli kovin tuhma kunnianteossa»; semmoista ne tietysti kertoisivat hänen nuorelle eukolleen, joka parhaillaan odotti miestään kottiin? Vai ajatteliko hän peltojaan ja niittyjään, miten nuo olivat ottaneet kasvaakseen siinä kuivuudessa; ruukiinlaihoaan, joka vasta oli tuoreimmilleen alkanut vihannoimaan kun hän lähti sotaväkeen ja suvi-oraitaan, jotka silloin vielä tuskin olivat nousseet päälle? Miettikö, miten nuorikko malttaisi vanhalla, laiskalla ruskolla lannoittaa ja kyntää kesantopeltoa syysviljaa varten, tai muistaisiko tuo ojittaa sitä suopalstaa, jota hän oli neuvonut kuivamaan? Kaihoiliko niitä hukkaan menneitä iloja, joita oli toivonut saavansa viettää kotipellon pientareella pyhäämuna nuoren vaimonsa, vanhan äitinsä, pienten siskojensa ja »hallikoiran» parissa, kun he olisivat kertoneet hänelle tapauksista kotona ja hän taas olostaan kasarmissa . . . ?

En tiedä. Hän ei puhunut mitään, eikä ollut kellen meistä lomallelähtevistä mieltä mennä häntä siinä puhuttelemaankaan. Mutta näin, että monelle kävi sääliksi Iskos-Paavon kova kohtalo, ja olisi joku hellämie-linen kenties taipunut vaihtamaan oman onnensa hänen onnettomuuteensa, jos se olisi käynyt päinsä, vaikka kaikki tiesivät kuinka pitkäksi pyhäpäivä voi käydä reservikasarmissa.

Mutta se ei käynyt päinsä. Eikähän sotamies sitäpaitsi saa näyttää olevansakaan sääliväinen eikä helämielinen, jos olisikin.

IV.

Kolme sankaria.

— Kun ei annettaisi tuota pikommia*), niin minä olisin syömättä kaksi päivää, huoahhti Kaipio, pyyhkäsi hien otsaltaan ja ryypäsi vielä kauhallisen vettä.

— Mutta mitenpä sitä

muuten voitaisiin niin korkeat asiat matkaan saada,

*) Minun tuskin tarvinnee lähemmin selittää tätä sotaväessä yhtä tunnettua kun kammottua sanaa. Kun sotamies ei voi oppia tekemään jotain tempua, tekee sen väärin, juonittelee, ei pysy tahdissa taikka muuten on „mahdoton“, silloin hänelle — tai heille, jos heitä on useampia — komennetaan „pikom“ (bjegom, juoksuun) ja juoksetetaan niin rangaistukseksi ja opetuksiksi puolituntinen tai enemmän tai vähemmän levähtämättä yhteen kyytiin, kunnes hänellä jäsenet vetreytyvät taipuvammiksi tai uppiniskainen luonto laimentuu. Muutamat sankarit saavat nauttia tällaista opetusta harva päivä.

lausui siihen Tikka hiukan toivottomana, ja otti kauhan toverinsa kädestä.

Kostamo hyväksyi nähtävästi molempain edellisten puhujain lausunnot, koska hänellä ei ollut siihen mitään muistuttamista. Hän seiso i tapansa mukaan siinä viimeisenä tyynesti odotellen milloin hänen vuoronsa tulisi kostuttaa vedellä tulisesti polttavaa kurkkuaan.

He olivat taas senjälkeen kun muilta jo harjoitus oli loppunut, saaneet kolmenkesken juoksennella kentällä erään puolentuntisen ja kun päivä sattui harvinaisen helteinen juoksi hiki virtanaan tavallista runsaammin, iho hehkuili tavallista punasempana ja keuhkot läähättivät tavallista valtavammin. Eipä kumma siis jos kurkku kaipasi vettä ja jos »pikommi»-käsite tuntui nälkääkin kamalammalta.

Siinä oli kolme sankaria, joille muistot heidän sotamiesajoiltaan varmaankaan eivät ole kovin hauskat. Missä vain joku moite kuultiin lausuttavan, milloin vain joku päälliköistä tuskastui ja kauhtui, silloin kuultiin heidän nimensä tavallisesti mainittavan asianmukaisilla lisäkkeillä, jos ei yhden nimi niin ainakin toisen. He tottatosiaankin saivat kuulla kunniansa, saivat tietää mikä arvo heillä oli ihmisinä ja sotamiehinä, ja saivat kokea sen arvonsa mukaista kohtelua.

— Jos tuo Kostamo ei minusta tänä kesänä tee hullua, niin olen hittosoikoon nyt jo hullu, vaikeroi usein osastonpäällikkö.

— Katsokaa te, katsokaa te tuota Kaipiota, kun se kävelee. Onko tuo lehmä vai etana? ihmetteli toinen.

— Tikka sinä, varo koipiasi. Kun pitää mies olla sydämmikkö, pahasisunen ja uppiniskainen, eikä sille teksi pikommit eikä putkat. Vaan vielä minä sinun

niskasi taivutan kiukussanikin, jotta nähdään kuka tässä määrää

Tuommoista kuultiin pitkin päivää harjoituksissa ja kasarmissa, aina aamunoususta iltahuutoon asti. Mutta eihän siitä apua. Yhtä syntisiä he olivat nuo kolme kasarmista lähtiessään kuin sinne saapuessaan.

He olivat järjeltään jääneet köykäiksi, olivat hitaita ja tuhmia kaikki kolme. Mutta muuta heillä ei ollutkaan yhteistä. Päinvastoin olivat he toistensa vastakohtia niin täydellisesti kuin olla voi.

Tikka oli pitkä ja paksu ja tanakka, toinen mies rivissä pituudeltaan, painoltaan epäilemättä ensimmäinen. Hän oli jäseniltään kuin karhu mutta liikkeiltään kuin aasi. Hänen leveät, paksut hartionsa olivat kuin puusta veistetyt, niin jykeät ja taipumattomat ne olivat, ja jalat kankeat ja raskaat kuin pölkyt. Jos hän oikein tahtoi ja viitsi, sai hän kyllä jalkansa pyörähtämään vaikeissakin käännöksissä ja ruumiinsa taipumaan niinkuin muutkin, mutta se näytti vaativan liian suurta voimaponnistusta, liian paljo tahdon tarmoa, niin että hän tavallisesti katsoi parhaaksi olla jöröttää vain semmoisena kuin oli, nivelettömänä ihmispatsaana, joka oman painonsa ja kankeutensa nojalla pysyi pystössä ja liikkui, mutta jossa muut luonnon lait eivät vaikuttaneetkaan.

Hän oli hirmuisen laiska, oikein hermostuttavan laiska ja hidas, välinpitämätön, velto ja huoleton ihan äärimmilleen. Jos hän sattui pihalla istumaan ja rupeesi ankarasti satamaan niin ei hän viitsinyt nousta siitä astuakseen viittä askelta katon alle; istui vain, antoi kastua. Aamusilla kun häntä piti ylösherättää, sai häntä pistimen käreällä pyöräyttää pari kertaa ympäri laverilla, ennenkuin hän katsoi ajan olevan avata silmänsä ja laiskasti kynsästä korvallistaan. »Pikomminsakin» hän

tavallisesti otti yhtä itsetiedottomalta kannalta kuin kaisen muunkin, hän hölkkäsi vain vetelästi ja verkalleen eteenpäin, ja näytti siltä kuin hän voisi tuota työtä tehdä yhden vuorokauden umpeensa herkeämättä ja rasittumatta. Ja tuohan se juuri eniten päälliköitä pisteli.

Omasta ehostaan, paritta kolmetta kovatta sanatta, häntä ei saanut mihinkään. Kerran hänet pantiin niskottelemisesta putkaankin. Aamulla pantiin, ja kun illalla mentiin noutamaan makasi hän vielä samassa asennessa laverilla johon oli vietäessä laskeutunut, erinomaisen tyyneenä ja tyytyväisenä.

Ei hänelle ollut semmoisesta rangaistuksesta; se oli hänestä parasta nautintoa.

Tikka ei suuttunut koskaan, ei koskaan innostunut . . . Vaan sanonko ei koskaan. Se on väärin, hän innostui todellakin kolme kertaa päivässä, kun näet syömään kutsuttiin.

Silloin vilkastuivat eloisiksi nuo kankeat jäsenet ja puoliumpinaiset, tahmeat silmät kirkastuivat. Jokainen tietää, ettei ruunun kannata poikiaan herkuilla syöttää, varsinkin aamuksi ja illaksi on reservipojilla leipä pääravintoa. Mutta leipää se juuri Tikka söikin. Hän söi oman osansa ja kaikki mitä jäi muilta tähteeksi. Siellä oli kasarmissa kolme miestä, n. k. »herrasmiestä», jotka olivat omissa ruoissaan eivätkä siis koskeneet ruunun! antamiin osuksiinsa. Nämä söi Tikka kaikki, ja nähtiinpä sittenkin tavallisesti illoilla, kun kaikki muut jo olivat poistuneet ruokasuojasta, Tikan hiipivän ruuanlaittajan luo ja pyytävän: vähäsen leipää.

En uskalla sanoa montako naulaa hän söi päivässä, sanon vain, että jos kaikki sotamiehet söisivät kuin Tikka, niin korkea ruunu ennen pitkää saisi »luovuttaa omaisuutensa velkojilleen». Mutta sen ravinnon edestä

hän sitten makasikin, ja sen edestä hän myös päivällä otti »pikommia».

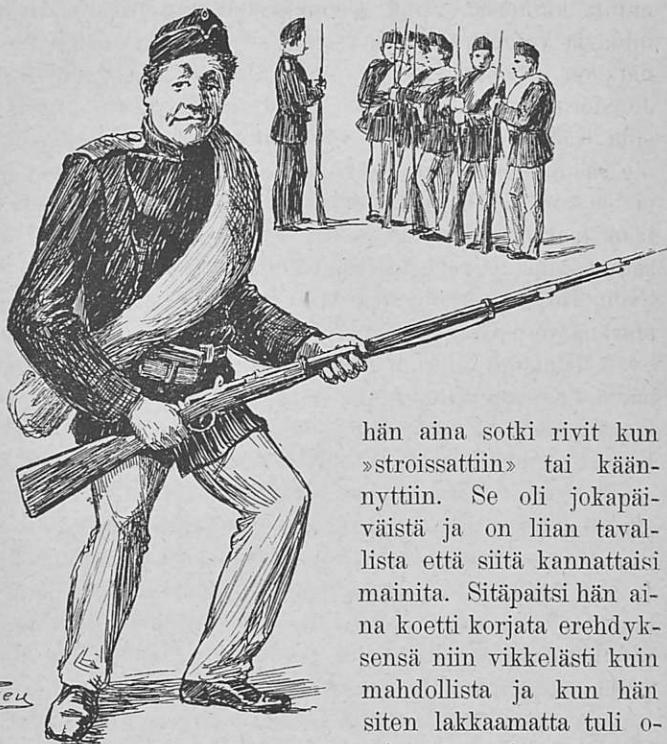
Usein kiisteltiin kasarmissa siitä, oliko Tikka niin perin tuhma, vai oliko hän niin kiroton läpeensä laiska. Siitä asiasta minä en rupea väittelemään, sillä minä voin vakuuttaa että hän oli yhtä tyhmä kuin hän oli laiska.

* * *

Kaipio ei ollut näöltään kaunis. Hänellä oli jalat lyhyet ja käsivarret pitkät ja ruumis oli suhteettoman paksu jokapaikasta. Kasvot olivat — tupakanpuremissestako vai muusta syystä — vinot, niin että alaleuka aina tähtäsi toista olkapäätä kohden. Tukka oli hänellä takkuinen ja harjamainen niinkuin Nummisuutarin Eskolla; muutenkin luulen että jos Eskovainajan jalkoihin olisi vedetty reservimiehen lianharmajat leveät housut, hartioille nukkavieru »virkatakki» ja päähän soikea lakinlatuska olisi hän ollut aivan Kaipion kaltainen. — Todellakin hänellä ei ollut kaunista mikään muu kuin nimi.

Ei ollut Kaipio hidas eikä kankea kuin Tikka, päinvastoin ei löytynyt koko komppaniassa toista niin liikkuvaa miestä kuin hän; vaan hän oli malttamaton ja höplä, ja teki kaikki mitä hänen oli tehtävätä väärin. Jos hän ollenkaan ajatteli — sitä tuskin olisi voinut uskoa — ajatteli hän aina jälestäkäsän, kun jotain oli tehnyt. Ja mitään sellaista ominaisuutta kuin muistia hänellä ei ollut ensinkään. Jos sanoit Kaipiolle asian, yksinkertaisimman, ja heti kysyit mikä se oli, ei hän sitä tiennyt, eli oikeammin, hän tiesi kaiken muun paitsi sen. Sillä tuppisuuksi Kaipio ei koskaan jäänyt, hänen suunsa kävi kuin mylly ja leveä leuka väkätti alinomaa edestakaisin sillaikaa kuin huulet lappoivat sanoja.

En viitsikään kertoa sitä, että Kaipiolta vielä soturiaikansa viime päivinä meni »ljevo» ja »pravo» aivan jumalan sallimuksesta, oikein tai väärin, miten sattui, en siitä miten hänen oli mahdoton astua kymmentä askelta jalkaan toisten kanssa, enkä kuinka harmillisesti

hän aina sotki rivit kun »stroissattiin» tai käännettiin. Se oli jokapäiväistä ja on liian tavallista että siitä kannattaisi mainita. Sitäpaitsi hän aina koetti korjata erehdyksensä niin vikkellästi kuin mahdollista ja kun hän siten lakkaamatta tuli omissa tempuissaan pyöri-

neeksi ja tanssineeksi rivissä, oli se niin hullunkurisen näköistä etteivät suuret sotaherratkaan — tarkastuksisakaan — voineet olla sille tanssille nauramatta. Se huvitti heitä, ei kiukuttanut. En ole vielä tuntenut yh-

tään ihmistä joka todenpäältä olisi Kaipioon voinut kauaksi aikaa suuttua.

Mutta hänen pistintaistelunsa sietää mainitsemista, koska tuo oli jotain, jota koko komppania välistä kehäsi kehään katselemaan, niinkuin jotain näytelmää tai muuta kummaa. Siinä taistelussa oli niin paljo tulta ja intoa ja voimaa että jos sota joskus syttyisi niin siunatkoon itsensä se, joka joutuu Kaipion pistimen eteen. Ja vierustoverit rivissäkin saavat kyllä siunata itseään, sillä Kaipiolle on pääasia että hän pistää. Liikkeet eivät ole säännönmukaiset, mutta sitä pontevammat; Kaipiosta ei ole niin tärkeä tietää mitä komennetaan: jos huudetaan taaksepäin, hyökkää hän eteen, jos käsketään seisattua niin hän pistää empimättä ja miettimättä . . . Sven Tuuva, sanotte te. Niin juuri, Sven Tuuva ilmi-elävänä reservimiehen valkeissa housuissa. Muinoisella Sven Tuuvalla oli kumminkin yksi etu Kaipion rinnalla: häntä komennettiin kielellä, jota hän ymmärsi, Kaipiota komennetaan vieraalla kielellä, ja, — kummakos tuo —, Kaipio on hyvin heikko venäjänkielessä.

Alussa häntä oikastiin usein, oikastiin vihaisesti, oikastiin lepposesti: hän tunnusti erehdyksensä ja nauroi niin herttaisesti että toinenkin viehtyi nauramaan. Ja kun taas komennettiin, teki hän kaikki päin seiniä. Lopulta huomattiin ettei se ole muuta kuin mielensä ärsyttämistä, jos Kaipiota rupeaa oikasemaan; hän sai tehdä tempunsa miten teki.

Ampumaradalla oli Kaipio myös yksin laatuaan. Hän ei koskaan malttanut nostaa kivääriä oikeaan tähtäysasentoon ennenkuin laukasi, ja siksipä hänen kuulansa viiltelivätkin milloin missäkin päin lepikossa. Kun viittaajat taululla osoittivat oliko osunut tauluun vai eikö, piti ampujan itsensä ilmoittaa korkealla äänellä

sattuiko vai menikö ohi. Ja Kaipio huusi aina: valkeata vilkkaa, valkeata vilkkaa. Oli kumminkin kerran luoti — Kaipion omako vai jonkun erehtyneen vierustoverinko, sitä ei tiedä — sattunut Kaipionkin tauluun. Punasta näytettiin. Se oli merkillinen tapaus, se vauvutti mahtavasti Kaipioon. Hän juoksi tuiskuna paikaltaan, tarttui vänrikin käteen ja huudahti:

— Katsokaa te, katsokaa te herra . . . Jo vilkkaa punanen puoli.

Hikeensä asti Kaipio aina muokkasi, oltiinpa sitten kepeämmässä harjoituksissa taikka vaikeammassa. Tyyneesti ja verkalleen hän ei voinut tehdä mitään. Mutta siltä oli hän aina ensi mies paininlyönnissä harjoitusten jälkeen, ensi mies ja viime mies. Kun yksi oli hänet kaatanut, vaati hän toista kamppailemaan ja muistanpa kauan kuinka hän aina ohi astuessaan töykkäsi kylkeen, kohautti housujaan ja virkahti:

— Tuleppa voittosille.

Yhden ainoan kerran muistan Kaipion lausuneen järkevän sanan ja — niin se käy tässä maailmassa! — juuri sen sanan johdosta häntä rangaistiin.

Oltiin sisäharjoituksissa. Oli puhe sotamiesten vaateteista, m. m. »virkatakista».

— Miksi sitä kutsutaan virkatakiksi, kysyttiin Kaipiolta. Onko sotamiehellä mitään virkaa?

— On virka, koiran virka, vastasi hän hätäisesti kuin ainakin.

Luultiin, kumma kyllä, Kaipion lausuneen tämän jossain tarkoituksessa.

*

*

*

Mutta mitäpä sanoisin sinusta, Kostamo, sinä vierustoverini rintamassa aikoina kuumina ja viileinä, leppoisina ja tylyinä. Sinun kohdallesi tultuani täytynee minun vaihtaa pehmoisempi terä kynääni ja piirtää lempeämmällä kädellä ja tasoittavalla siveltimellä sen kuvan, jonka sinusta aijon tehdä. Sillä sinä todellakaan et pilkkaamistakaan siedä. Olosi reservikasarmissa ei ollut riemuisa aika sinulle, sen tiedän minä paremmin kuin kukaan, enkä tahtoisin asettaa sinua enää halvempaan valoon kuin missä olit ja olet. Sydämesi oli vilpityn ja nöyrä, mielesi herkkä ja taipuisa, sinussa ei ollut merkkiäkään ivasta eikä sapesta, olit lakea kuin lammas ja hiljainen kuin karitsa. Ei, sinua en ikänäni raskisi ivata, sillä sinussa ei ollut muuta vikaa, kuin huono pää ja voimain puute, — Kostamo raukka!

Kostamo raukka! nuo sanat olen kuullut niin usein huudahdettavan, että ne ovat muistossani aivan sulautuneet yhteen sen kuvan kanssa, mikä minulle on säilynyt sivustoveristani sotamiesajoilta. Kostamo raukka! virkkoivat päälliköt harjoituksissa ja toverit väliajoilla, virkkoivat äänellä niin halveksivalla, säälivällä ja valittavalla, että se erittäin sattuvasti kuvasi miehen luonnetta.

Hän oli näet todellakin raukka, raukka ruumiillisesti ja henkisesti. Vartaloltaan oli Kostamo pitkänhoikkainen, pehmeä ja vetelä; pää oli etukumarassa, rinta sisään painuneena, hartiot kyyryssä, polvet notkussa. Näytti usein siltä, ettei hänen luustossaan ollut luuta murustakaan, ei muuta kuin pehmeätä, taipuvaa rustoa. Hipiä oli hienoa ja herkkätuntoista, sormet pitkät ja hoikkaset, jalat pienet ja sievät kuin neitosella. Kasvoiltaan hän kenties olisi ollut sieväkin, jos olisi ollut panna naisen huivi päähän; ne harvat haituvat, joita kasvoileuassa siellä täällä, eivät olisi pystyneet rumentamaan

noita lepposia tytönkasvoja. »Hameet sillä pitäisi olla päällään eikä sota-takki» kuultiin usein sanottavan, ja kenties se niinpäin olisi sopinutkin paremmin.

Oletteko nähneet sotamiehen itkevän rivissä? Se on samalla hullunkurisinta ja surkeinta mitä voi nähdä. Kun niin tapahtuu, niin sen täytyy jo tietää, että asia on koskenut syvästi sydämmelle. Mutta Kostamolla oli herkkä, naisellinen sydän, hän ei voinut pidättää kyyneleitään, kun häntä ankarammin kohdeltiin. Ja häntä kohdeltiin usein ankarasti.

Sillä sotaväessä annetaan mielellään anteeksi sille, joka reippaasti tunnustaa erehdyksensä ja ravakkaasti koettaa pitää puolensa vaikka huonollakin menestyksellä. Vaan jos ken heikkona heittäytyy mahdottomaksi ja vetelänä, valitellen ja tuskissaan tekee tehtävänsä siitä päästäkseen, se voi olla varmana joutuvansa äitipuolen lapseksi. Mitäs sitten Kostamo, joka ymmärsi väbän eikä jaksanut mitään!

Ja hän hätäysi. Aina kun häntä erityisemmin muistutettiin, — vaikk'ei alusta äreästikään, — kangistuivat hänen jäsenensä ja ajatus tuntui seisattuneen siihen paikkaan. Silloin hän ei kyennyt mihinkään. Ja silloin se alkoi aina juttu ja tora. —

Mutta miksikäs luettelisin hänen heikkouksiaan? Olihan hän kauttaaltaan heikko, ruumiiltaan nainen, mieleltään lapsi. Ja koettihan hän herättää niin vähän huomiota kuin mahdollista, vetäysi johonkin syrjäiseen nurkkaan milloin vain jouti, ettei joutuisi muiden kanssa tekemiseen, sillä hänellä oli aina buono onni, milloin vain mihinkin ryhtyi. Hän tahtoi pysyä huonoudessaan huomaamattomana, kehahtelematta ja nurkumatta tahtoi hän vain olla ja elää semmoisena kuin oli, kunhan vain muut eivät olisi pakkauneet häntä parantelemaan.

Hän todella antoi muille rauhan, eikä toivonut mitään sen enemmän, kuin että muutkin antaisivat rauhan hänelle.

Miksikäs en jo minäkin sitten jättäisi sinua rauhaan — Kostamo raukka!

V.

Hyvä mies.

Niinkuin kaikilla muilla ihmiselämän aloilla, niin löytyy sotaväessäkin miehiä hyviä ja huonoja, eteviä ja hylkyjä, — sotaväessä varmaankin suuremmassa määrässä kuin missään muualla, koska siellä kaikki edistymisen ja eteväksi pääseminen riippuu yksinomaan pakon ja kunnianhimon vaikuttimista, eikä mistään muusta. Toiset joutuvat siellä seisomaan vuohina oikealla, toiset lampaina vasemmalla, ja se on ainoastaan päällikköjen yksityinen mieltymys ja mieliteko, joka määrää kummalle puolelle siinä joutuu asetetuksi. Lampaita löytyy aina runsas valikoima — minunkin muistoissani sotamiesajoilta on niistä useita erilaisia näytteitä, — vuohet sitävastoin ovat kaikki enemmän samanlaisia, yhden kaavan mallisia. Tässä pyydän nyt saada esittää oikean loistokappaleen vuohista, ihan täydellisen, lihavan, paksvillaisen, mehevän ja makean vuohen.

Hänen nimensä oli Olli Komonen, ensimmäinen mies ja sivustanmies kolmannessa platoonassa. Hän lienee ollut jotenkin pitemmältä taholta herrassekalia, koska hän, vaikka talonpoikaismies olikin, kulki pattiinikengissä ja siviilipuvussa käytti kankeata kaulustaa

ja kirjavata rinnustinta. Samasta syystäkö hänellä lienee ollut harvinaisen suuri määrä kunnianhimoa, sillä jo ensi päivänä harjoituskentällä huomasi hän, että tässä on jotain voitettavaa, tässä voipi niittää etevänkin nimen. Ja hän rupesi sitä niittämään. Teki temppuja, marssi marsseja loistavammin kuin kukaan muu joukossaan, hän osasi tehdä ne kaikkein loistavimmin juuri silloin, kun joku esimies oli katsomassa, ja pääsi siten hetikohta, jo ennenkuin tarkempaa jakoa voitiinkaan tehdä, luetuksi vuohien puolelle. Ja täällä hän sittemmin tiesikin pysyä, ja nauttia kaikkia niitä etuisuuksia, kiitoksia ja helpotuksia, mitä tämä hänen asemansa tuotti, nauttia niitä kaikella sillä arvokkaisuudella ja huomattavaisuudella, mikä oli hänelle omituista ja luontaista.

— Katsokaa te kuinka Komonen tekee, sanottiin usein, tai: tehkää te niin, kuin Komonen. Asetettiinpa hän toisinaan ihan rivin eteenkin malliksi taistelemaan kivääritaistelua, taikka tekemään ampuma-asentoja, ja silloin hän, suu autuaassa hymyssä ja pää lengosti pystössä näytti mihin hän pystyi, kehahti sitten että »eihän tämä mitä vaikeata ole», teki »napletsoon» päällikölleen ja astui niin takaisin kunniapaikalleen rivin sivustalle.

— Siinä se on hyvä mies, kehuivat päälliköt. Jos te kaikki noin tekisitte, mutta mitäs te härät . . .

Komonen asettui silloin arvokkaasen »volna» asentoon katsomaan kuinka muita »huonoja miehiä» opetettiin, kuinka heitä komennettiin uudelleen, nimitettiin yhä pontevammilla ja karsivammilla nimityksillä, kuinka heille karjuttiin, kuinka uhattiin, kuinka kirottiin . . . Ylenkatseellisesti silmäili hän noita kehoja, kunnes halveksivasti käänsi katseensa pois.

— Ei noista näy tulevan tolkkua, virkkoi hän ääneensä, ja vaikka ääneen puhuminen rivissä oli meiltä

kovasti kielletty, ei Komosta siitä koskaan muistutettu. Hänhän oli »hyvä mies».

Usein tapahtui illoilla, että kun paremmat miehet määräaikana tuotiin harjoituskentältä pois, jätettiin huonompia joukko — suurempi tai pienempi — vielä hetkeksi hikoilemaan ja oppimaan sitä, mikä heihin ei ollut ajoissa pystynyt. Silloin seisojien mielellään portilla ja katseli voitonriemuisana, kuinka nuo raukat räökkäysivät ja väsyneinä tekivät temppunsa vielä entistä huonommin. »Hyvää se tekee noille paksupäille», lausui hän kehahtaen, »siinäpä jäsenet liukastuvat ja pääselkiää.» Jos silloin joku uskalsi virkahtaa, että »mitähän jos kerran jättäisivät Komosenkin sinne juoksemaan», vilkasi hän halveksuen olkansa takaa puhujaa ja lausui tavattomalla varmuudella: »sepä ei jää».

Mutta harvoin uskalsi joku tuonkaan verran hyppätä Komosen nokalle. Kerran kun kuulin hänen kasarmissa mahtailevan muutamille kovapäisille, joille muun räökkäyksen lisäksi vielä oli määrätty rangaistukseksi ylimääräisiä työvuoroja, etteivät suinkaan koskaan saisi tilaisuutta leväyttää jäseniään, huomautin hänelle, että joutavahan noita raukkoja vielä on härnäätä ja pistellä, eihän noilla ilmastaankaan lie kovin iloista olo. Mutta sitä minun ei olisi pitänyt tehdä: hän seisojien siksi varmalla pohjalla, että häntä ei tarvinnut tulla komentelemaan kaikenlaiset, joilla ei ollut sananvaltaa enemmän kun hänellä itsellään, hän tiesi minkä teki ja sanoi ja oli siksi hyvissä väleissä päällikköjenkin kanssa...

Hyvissä väleissä hän oli, se oli totta, ja tiesi ylläpitää tätä väliään johdonmukaisesti. Hän osasi pistää tupakan ja tarjota päälliköllekin silloin, milloin hetki oli sopiva, ja keskustelussa sattui hänen sanansa aina niin, että ne hyökkäivät esimiestä. Hairahtumaton hän

ei ollut rivissä eikä ampumapaikalla, ja toiset sanoivat hänen sisäharjoituksissa väliin vastanneen hyvinkin tyyperästi ja tietämättömästi. Mutta ne viat pyyhkäistiin pois jäneksenkäpälällä, — ei' pantu naurunalaiseksi kuten muita, — sillä Komonenhan oli »paraita miehiä koko komppaniassa», kuten usein sanottiin.

Kun muut harjoitusten loputtua saivat passinsa käsiinsä ja pääsivät omissa vaatteissaan vapaina kulkemaan vapaata tietään, silloin loisti riemu ja tyytyväisyys voitettujen vaivojen johdosta useimpain silmistä, ja kernaina käännettiin selät kasarmille. Komosen silmässä sitä vastoin näkyi selvää kaipausta ja vastenmielisesti lähti hän poistumaan tuosta paikasta, jossa hän oli päässyt luettavaksi ensimmäisten ja etevämpain lukuun. Kenties hän ei muuten tosielämän mutkittelemattomassa rintamassa pystynytäkään olemaan ensimmäisten luvussa?

VI.

Tukio

oli 33:n re-
servikomppa-
nian viimei-
nen mies, s.
o. lyhin mies.
Sanon valehte-
lematta että
minä itse en
ole mikään ko-
vin pitkä mies,
mutta kerran

kun olin pyytänyt Tukiota panemaan laskulle sinellini kaulustaa, katselin ihmeessäni taakseni että mitä se siellä ähertää, kun ei saa kaulustaa käännetyksi. Mitä? Miesparka ei ylettynyt? Seisoi varpaillaan ja koetti tapailia mutta ei. No, minä lyyhästin pikkusen ja hän sai sen tehdyksi.

Siitä sen voipi suunnilleen arvata minkä näköinen hän oli, kun hän koetti marssissa tallustella muitten mat-

kassa. Tosin olivat useimmat varsinkin neljännen plutoonan miehistä semmoisia kääpiömäisiä nassakoita, nälkävuosien näivettyneitä sikiöitä, ettei noille mitkään reservivaatteet sopineet, vaan lyhimmätkin housunlahkeet piti kääriä aivan kaksinkerroin etteivät olisi jalkain alla astuissa. Muut kumminkin pinnistämällä kutakuinkin pysyivät marssin tahdissa. Tukiolle se oli miltei mahdotonta.

Seisoin kerran portinvahtina syrjässä ja siitä minun oli hyvä seurata, kun toiset harjoittelivat edessäni kentällä kaunomarssia. Mutta en malttanut koko aikana seurata muita kuin Tukiota. Hän potkasi aina toisella jalkavähäisellään itsensä kohoksi, saadakseen sillä tempulla toisen jalkansa lennätetyksi vähänkään samalle tasalle kuin muut rivissä. Ja taas sillä toisella jalalla epätoivoinen potku maasta, ja lennätys eteenpäin. Siinä pelissä tietysti kivääri hoippuili kahta puolta kuin vivussa, käsivarret sinkoilivat sinne tänne ja koko tuo ruumiskipene vavahteli yhtenä pallerona. Mutta eihän semmoista luonnotonta ponnistusta kauan voinut kestää varsinkaan hänen vaivanen ruumiinsa. Hän jäi jälelle. Päälliköt huusivat ja komensivat pysymään rivissä ja Tukio ponnautti taaskin tarmonsä takaa, mutta jäi taaskin.

Jo tuota katsellessa nauratti hyväsestikin, niin se oli hullunkurisen näköistä; mutta toisakseen ei naurattanutkaan. Sääliksi kävi tuon pikkuihmisen kuljettaminen toisten, päälle kolmenkyynäraisten, askeleissa, se tuntui melkein eläinräkkäykseltä.

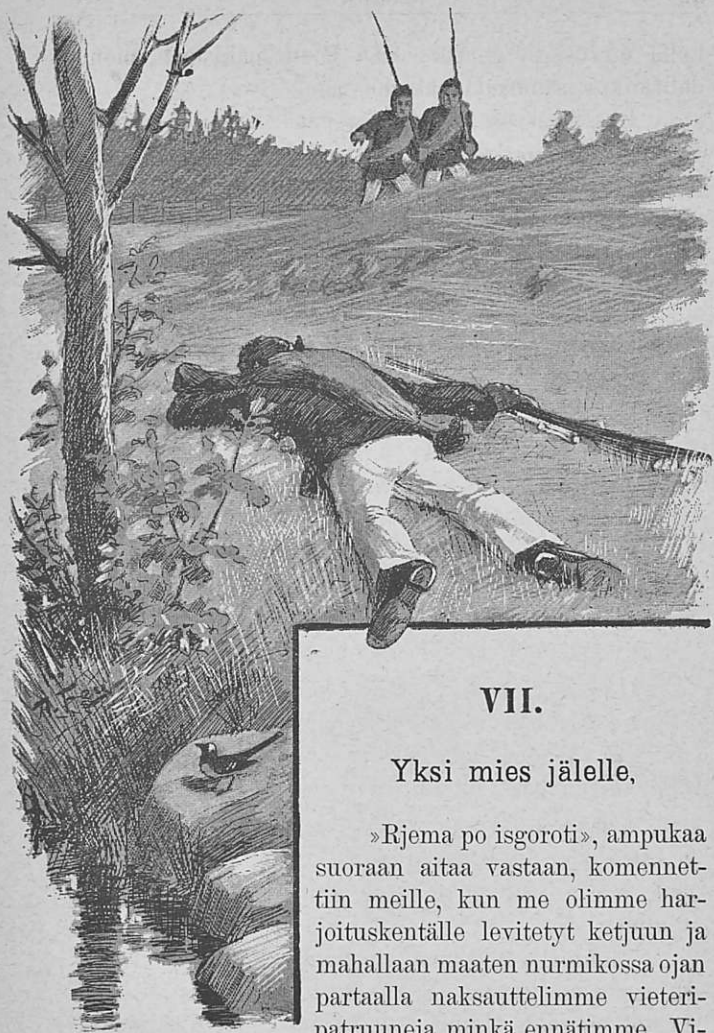
Mutta Tukio ei napissut eikä vastustellut. Häntä ei koskaan näkynyt joutavastaan paininlyönneissä, ei voimisteluisa, hän lepäili väliaikoina tarkoin ja koetti kerätä kaikki voimansa harjoituksia varten. Niitä hän

kyllä tarvitsikin kerätä. Hän koetti parastaan, pienuudellaankin isänmaata palvellessaan.

Toisena kesänä häntä ei enää näkynyt harjoituskentällä. Liekö hän ensi kesänä saanut ponnistaneeksi jotkut paikat sisälmyksissään repeämään, vai mikä lie miesvähäiselle tullut. Kun silloin lääkärintarkastuksen jälkeen meidät muut komennettiin ruunun housuissa ja paidoissa marssimaan harjoituskentälle alkamaan tempuja uudestaan, marssi Tukio yksin maantietä pitkin omissa vaatteissaan pois kasarmilta kotipitäjäänsä kohden.

Vaan en luule kenenkään kadehtineen hänen vapaaksi pääsemistään. Hänen paikkansa ei tottatosiaanakaan ollut sotamiesten riveissä.

VII.

Yksi mies jällelle,

»Rjema po isgoroti», ampukaa suoraan aitaa vastaan, komennettiin meille, kun me olimme harjoituskentälle levitettyt ketjuun ja mahallaan maaten nurmikossa ojan partaalla naksauttelimme vieteripatruuneja minkä ennätimme. Viollinen oli olevinaan jossain siellä aidan takana, sieltä sen muka luultiin ampuvan, hyökkäilevän ja tiesi mitä

peliiä pitävän. Ja meidän piti maata ojan partaalla, ettei se meitä pystyisi ampumaan.

Tämä oli harvinaisen helppo temppu ja me sotamiehet olisimme suoneet että sitä hyvin usein olisi uudistettu kuumina kesäpäivinä. Muutamat tekivät lataustemput peukalolla ja etusormella oikein säännöllisesti, lukivat ras, tva, tri, setir niinkuin käsketty oli, ottivat patroonan pois ja panivat uudestaan. Mutta toiset eivät viitsineet nähdä niin paljo vaivaa, he vain vetivät lukon auki ja lupsauttivat kiinni, toiset eivät huolineet tehdä sitäkään, ei muuta kun makasivat vain mahallaan.

Se oli hyvin mukavata äksiisiä, ja kauanhan sitä nyt kestikin. Varajoukkojen kanssa vänskäsivät siellä taaemmalla. — Jo vihdoin komennettiin ylös ja juoksumarssissa eteenpäin.

Mutta yksi mies jäi jällelle. Se oli Pekka Kokkonen toisesta platoonasta. Hän jäi makaamaan suulleen kiväärinsä viereen, vaikka varmuuden vuoksi komennettiin uudelleen ja kovemmalla äänellä, että ylös.

Tämä oli hyvin sotaisen näköistä. Yksi mies jäi jällelle. Niinhän se käypi sodassakin, että kun toiset lähtevät edelleen, aina yksi siellä, toinen täällä jää jällelle vihamielisen luodin lävistämänä.

Pekka Kokkonen makasi suullaan ojan partaalla, ei liikuttanut niveltäkään; lakki oli luistanut päästä pois, jäntereet roikkuivat hervottomina, hän oli aivan kuin kuollut.

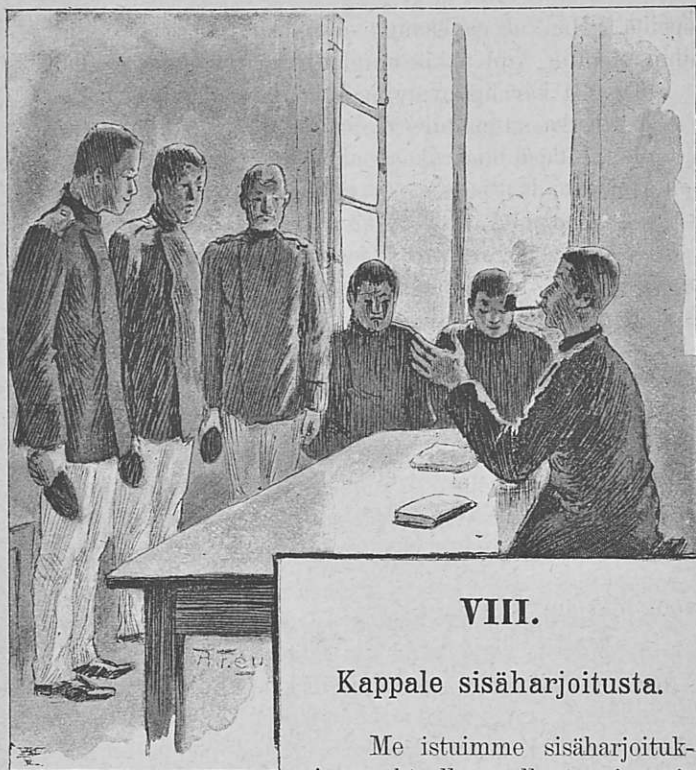
Mentiin katsomaan lähempää, potkastiin pikkusen. Ei hievahtanutkaan. Käännettiin selälleen, jotta päivä paistoi suoraan silmiin. Jo aukasi Pekka silmänsä ja suuren suunsa ja haukotteli. Se oli ilahduttava merkki: hän siis ei ollut kuollut, ainoastaan nukkunut.

Ei luettako sitä hänelle kovin suureksi synniksi. Pekka Kokkonen oli muuten mies, joka täytti paikkansa missä tahansa, siinä jossa toinenkin; tämä oli tapahtunut ainoastaan erehdyksestä. Marssi keskipäivän kuumassa helteessä oli ollut rasittava ja painostava, nurmikko ojan partaalla oli ollut pehmeä ja viekotteleva ja päivä paskoi siinä selkään niin lempeän lämpöisesti ja uuvuttavasti. Pekka oli koiruuksillaan vain pannut silmänsä hetkeksi kiinni, — ja siinä olikin uni voittanut. Eikähän tuo niin kumma ollut.

Tältä lievemältä kannalta ottivat asian päällikötkin, ja hoputtivat vain Pekkaa että joutuisi muitten mukaan. Mutta kyllä Pekka, kun oli kerran saanut raapastuksi korvaansa, pyhkästyksi silmiään ja sitten saanut aseman itselleen täydellisesti selville, kyllä hän silloin sivaltikin pyssyn maasta, oikaisi jalkansa ja harppasi juoksemaan toisten jälkeen niin että sitä oli oikein ilo nähdä.

— Nukuppa vain toinen kerta, niin minä annan sulle työvuoroja jotta kyllä uni lähtee, uhitteli osastopäällikkö, hölkätessään jälestä pitkin kenttää. Eikä Pekka nukkunutkaan. Valppaimpana joukosta latasi, tähtäsi ja laukasi hän nyt, ja kun taas siitä ylös komennettiin oli hän ensimmäinen mies juoksussa.

VIII.

Kappale sisäharjoitusta.

Me istuimme sisäharjoituk-
sissa ahtaalle sulloutuneina ja
lakit kourassa. Jo kolme kertaa oli sillä tunnilla ker-
rottu reservimiehen suoranaiset päälliköt, osastopäälli-
köistä sotaministeriin asti ja nyt kerrottiin niitä neljättä
kertaa. Tämä alkoi käymään hyvin nukuttavaksi, ja
suurin työ oli niillä, jotka eivät seisoneet vastaamassa,
pitäessään silmiään auki.

Ei Mikko Tyyskäkään sentään nukkunut, kaukana
siitä, mutta hänen ajatuksensa pyörivät syrjässä sota-
päälliköistä, missä lienevät pyörineet kaukana kotiahojen

liepeillä. Hän ei aavistanut ensinkään missä oltiin ja mihin mentiin, kun äkkiä huudettiin häntä nimeltään.

Tyyskä kavahti pystyyn kuin ammuttuna.

— Kuka sitten tulee?

Jaa, sitäpä oli vaikea sanoa. Tyyskä katsoi kattoon ja katsoi laattiaan ja kupeelleen kummallekin.

— Eikö mies vielä tiedä kuka tulee sitten?

— Kapteeni, vastasi Tyyskä summassa, arvelleen kai että vieköön nyt puuhun tai petäjään, mutta vastata tässä täytyy.

—Vai kapteeni, niinkö on opetettu? Vai niinkö, että se on kapteeni joka komentaa Suomen sotaväen päällikköä miten tahtoo. Ja kun ollaan suurissa leirikokouksissa, niin kapteeniko siellä on ylinnä ja häntäkö ne tottelevat piiriesiupseerit ja pataljoonan päälliköt ja kaikki — hä? — Kuka se sitten tulee, sano sinä Ijas?

— Kenraalikuvernööri.

— Sano selvemmin, sano koko nimeltä ja kaikilta arvonimiltä alusta loppuun.

— Kenraalikuvernööri, reivi Höiten.

— Ei riitä. Sano näin: Hänen ylhäisyytensä, kenraali-ajutantti, jalkaväen kenraali, kreivi Höiden — sano.

— Ylhäisyytensä kenraali ja jalkaväen reivi Höiten.

— Ei hetikään, ei lähestulkoonkaan. Siihen jäi jo niin monta läpeä ettei se pysy koossa ensinkään. Tyyskä, sano sinä koko juttu täydelleen.

— Hänen ylhäisyytensä, jalkaväen ajutantti, kenraali Höiten.

— Ei| sittenkään, siihen jäi taaskin niin suuria rakoja, että siat juoksevat läpi ihan iltikseen. — Pekuri, sano sinä.

Sanoi Pekurikin, mutta eihän se tullut koko juttu häneltäkään koskaan yhdellä kertaa. Aina jäi joku

mutka pois, jos ei jäänyt ajutantti, niin jäi reivi, taikka ylhäisyys taikka jalkaväki, taikka useammat yhdellä kertaa. Ja opettaja yritti jo tuskastumaan. Hän kertoi nimen itse, kertaan ja toiseen kertaan, vaan ei sittenkään. Ja hän tulistui yhä enemmän.

— No Mölsä, anna tulla kuin turkin hiasta. Mutta miten sinä nouset: vääntäyppi kuin riien syömä rapu. Oikase suoraksi selkäsi, ja rinta ulos; sotamiehellä pitää olla rinta kuin ison talon emännällä taikka niinkuin I-lahden rovastin maha. — Laske tulemaan!

— ylhäisyytensä kenraaliluutnantti . . .

— Luutnantti, kyllä minä sulle näytän hänen ylhäisyyttään luutnanttia. Minä vetelen viistoista teidän luutnanteista, jätän teidät siihen seisomaan siksi kuin sammalet pään kasvaa, mokomat mouriaiset . . .

Me levättiin hetkinen. Opettaja kävi tyynnyttämässä liian kiihoittunutta mieltään ja saamassa kuivaksi käyneeseen kurkkuunsa piipullisen mahorkkaa. Miehet sillävälän opettelivat toisiltaan minkä ennättivät.

— Tässä täytyy niin perhanasti suuttua teidän takia ja kirotta niin helvetisti, että Jumalakin taivaassa siitä itkee ja repii hiukset päästään, kun te olette niin turkasen tuhmat. Tyyskä, sano selvästi ja harvaan, mutta sano oikein.

Tyyskä mielti minuutin ajan joka sanan välissä ja pyöritteli hetkisen kielellään jokaista tavua, ennenkuin sen päästi huuliltaan. Mutta oikein se vihdoinkin lähti. Ja kun »reivi Höiten» oli saapunut loppuun asti ihan kompastelematta, pääsi meiltä kaikilta helpoituksen huokaus.

Nyt päästiin siirtymään seuraavaan.

IX.

Parooni tulee.

Reservimiehen takkia saattaa tarkastaa monelta kannalta. Sitä voi tarkastaa terveysopilliselta kannalta ja lainopilliselta, käytännön kannalta sitä tietysti voi tarkastaa ja myös tieteen, sotatieteen, kannalta. Vielä sitä voi tarkastaa valtiotaloudelliselta kannalta ja — miks'ei? — kaunoaistin kannalta. Mutta sitä voi myös joskus tarkastaa, — suokaa anteeksi — eläintieteellisesti kannalta, jos se esimerkiksi sattuu olemaan kelpo ruotutoverini Mölsän hartioilla.

Aina kun tehtiin ampuma-asentoja tai muita tempuja asennossa »takarivin päälle» ja minä niinmuodoin jouduin seisomaan Mölsän takana, olin tilaisuudessa eri kannoilta tarkastamaan hänen takinselkäänsä kaikenmoisisissa eri valaistuksissa. Kaikissa muissa asennoissa sai hän tarkastaa minun takinselkäni.

Tavallisesti oli Mölsän takki minusta karvaltaan likaveden harmaja; joskus, esimerkiksi iltahämärässä tai jos se oli kastunut sateesta, oli se hiukan mustanpuhuva. Mutta nyt se minusta omituisesti vivahti tiilenruskealle. Sen mahtoi vaikuttaa päivä, joka siihen kuumasti ja kuivasti paistoi hienon autereen lävitse. Mutta

sitä värvivahdusta tarkasti nyt silmäni itsepintaisen piintyneesti, joskin sieluttomasti ja tylsästi, ja temput menivät enemmän kun tavallisesti koneellisesti ja kankeasti. Ja toistenkin jäseniä näytti päivällisuni vielä raskaasti painostavan ja tempunteettäjä haukotteli joka komennushuudon välissä. — »Astavit», temppu uudestaan! Tehtiin ja tehtiin . . .

Silloin kajahti äkkiä portilta huuto:

— Pois miehet kentältä kasarmiin. Parooni tulee!

Jo virkosi miesjoukko. Tuossa tuokiassa oltiin kasarmissa. — Parooni tulee, Suomen sotaväenpäällikkö. Tulee vihoviimein se odotettu otus itse, tulee laivalla kello viisi. Ja se on nyt vihdoinkin varma. Tunnin perästä hän on kasarmilla.

Se kiirettä oli, mikä siitä loihe. Ensi hädässä juostiin, — miehet ja esimiehet toistensa jaloissa — edestakaisin kuin suuressa tulipalossa, juostiin kasarmilta varushuoneelle ja varushuoneelta keittiöön, eikä tullut toimista mitään tolkkua, ei kukaan tiennyt mitä oli tehtävä. Kun vähän selviydyttiin, ajettiin toiset teitä lakasemaan, toiset kasarmia puhdistamaan, toiset varushuoneesta vaatteita kantamaan. Pari taatuinta miestä laitettiin rantaan paroonia vastaan.

Kuin voideltuina luistivat kankeat jäsenet ja kukin piti velvollisuutenaan panna parastaan. Kasarmi pölysi yhtenä pilvenä ja miestä kihisi kuin muurahaiskeossa. Siihen kannettiin vaatetta sylillinen toisensa perästä, housuja, takkeja, lakkeja ja miehet komennettiin riisumaan vanhat arkivaatteet yltään ja pukeutumaan uusiin ja komeihin, joita heille nyt tinkimättä annettiin minkä vain kukin halusi. Vaatteen paljoudella ei tuntunut olevankaan määrää ja toiset olivat toisiaan yhä uudemmat ja paremmat.

— Kolmas plutoona, housut pois jalasta, tästä saadaan uusia!

— Missä ensi plutoonan miehet? Tässä lakkeja, valitkaa ja vaihtakaa.

— Kostamo hoi, välemmin joudu, välemmin. Niin pujottaupi housuihinsa kuin etana kuoreensa. — Ka Kai-piota, ka, se kun vääntää vyötä takkinsa päälle, niin on selässä kuin olisi kuuden leiviskän kuhmu.

Mutta pulskiksi kävivät miehet uusissa puvuissaan, eihän noita enää olisi tahtonut uskoakaan äsköisiksi ryysyjätiksi. Mölsänkin, saman ruotutoverini, jonka selästä juuri äsken¹ olin tehnyt havaintoja, näin seisomassa kasarmin ovella enkä tuntenut; katsoin, kuka on tuo puhdas ja komea poika, — vasta silmänluonnista hänet Mölsäksi tunsin. Sen vaatteet tekivät, ja — uusia yhä kannettiin.

— Onko Tikalla lakkia?

— Ei ole kuin . . .

— No, tuosta saat.

Tikka oli aikonut sanoa ettei hänellä vasta ole kuin kolme. Otti neljännekin.

Kesken touhua kuultiin laivan vihellys ja se toi uutta tulta. Suolivyöt piti kiilloittaa ja kiväärit, ja kaikki kapineet, vanhat ja uudet vaatteet oli pantavat säntilleen paikoilleen. Laiva oli jo laskenut laituriin, sieltä saattoi hevoskuorma herroja ajaa minä hetkenä tahansa.

— Ja muistakaakin vastata jos parooni mitä sanoo, että: »raadi staratsa vaasse . . .» Ja yhteen ääneen kuin pyssyn suusta.

— Ja tahdissa pysykää marssittaissa ja silmiin tuikeasti katsokaa. Ja jos ken tekee temput väärin, niin . . .

— Ja ei hätäillä . . .

Tavattoman lyhyessä ajassa saatiin kasarmi ja miehet juhlauntoon. Kuni viimeiset vielä viimeistelivät valmistuksiaan, ompelivat nappeja sinelleihinsä ja nypliä voimistelupaitoihinsa, istuivat muut jo ahtaalle sulloutuneina laverien laidalla, niinkuin heidät oli käsketty istumaan. Ja he muistuttelivat vielä mieleensä sitä mitä heidän tuli tietää.

— Mitkä merkit ne taas kenraalilla olikaan, . . . ruutukkaiset poletitko ja punajuovaisetko housut . . . ?

Mutta eipäs kuulunut paroonia. Istutaan, odotetaan. Huhua kuuluu ettei parooni muka olisi tullutkaan . . . Mutta sehän ei ole mahdollista . . . Ompahan, miehet ovat palanneet laivalta eikä siellä mitä paroonia näkynyt.

— No voi sun . . . , suottako sitten tämmöinen touhu on pidetty, suottako juostu ja puhdistauttu ja kannettu vaatteita? Mutta tullapa sen piti, sähkösananhän sanovat tulleen.

— Vaikka lie, vaan eipähän näkynyt.

— Ja se ukko se näkyisi jos tulisi, selitti eräs torvensoittaja, joka oli ennenkin nähnyt paroonin.

Uskoa se täytyi. Eikä muuta kuin ala riisua päältä mustia virkanuttuja ja puhtaita housuja, ja vanhat liankarvaset päälle. Ja ennenkuin torvi soi illallispuurolle, olivat juhlaaatteet taas ladotut varushuoneen lavitsoille ja arkitamineissaan tallustivat miehet pettyneinä ja nyrpeänenäsinä pihalle, ja tuumailivat että olipa sekin koko trivooka. Mutta tunnin se helpotti iltaharjoituksesta . . .

Iltahuuto pidettiin ja miehet laittausivat makuuleen ja juttelivat riisuessaan päivän tapahtumasta. Nyt se parooni ei enää tule tällä muutolla, päättelivät he. —

Viimeiset tupakoitsijat keräysivät pihalta kasarmiin, äänettömyys vallitsi pian yli lepäävien tilojen, ei kuulu-
nut muuta kuin lähetin tasaista astuntoa ovensuusta.

Silloin vääntäypi yhtäkkiä yön pimeästä musta, paksu varjo, työntyy ovesta sisään, toinen hoikempi perässä. Alkaa kuulua sipsutusta ja supatusta, päivystäjät ja muut aliupseerit juoksevat varpaillaan ja kuin sähkövirta kulkee tieto läpi nukkuvien rivien, ala- ja ylärivien: parooni on kasarmissa. Päät kohoavat peit-
tojen alta, katsotaan, kurkistellaan: siinäpähän se nyt on, onpa hitto soi, onpa miestä kappaleen verran . . . Ka, nyt se lähtee tulemaan, katselee vuoteita, lukee nimiä ja numeroita, puhuu ruotsia . . . Päivystäjä kulkee lyhty kädessä edellä. Miehet ovat nukkuvinaan; joku todella nukkunut herää äkkiä, kavahtaa säikähtyneenä istualleen, tuijottaa, ei tiedä onko se unta vai tottako se on . . .

Jo tulee kapteenikin, astuu paroonin luo niin että kilistimet kalskaa, sopottaa raportin, käsi koko ajan lakinponnessa kiini. Ompahan herrallakin herra . . . Parooni kysyy kaikenlaista, kysyy ammattia eräänkin miehen, jolla on tavallista valkeampi paita päällä ja tavallista hienommat patiinikengät vuoteen vieressä.

— Suutari se on, herra parooni.

Eihän se mikä suutari ollut, kauppapalvelija se oli, joka ei eläissään ole yhtään plikiä osannut lyödä. Mutta oli menneeksi suutari.

Jo nousevat yläkertaan.

— Soittaakoon tuo hälytyksen, . . . olisiko vetää housut jalkaan varoiksi.

— Eihän se miten pimeässä . . . Mutta tulipahan ukko, miten lie tullut etteivät hakijat nähneet.

— Hevosellahan se onkin tullut, maantietä. Vau-
nut pysäytti tuonne kappaleen matkan päähän ja sieltä
jalan toikkuroi.

Piisasi nyt puhetta miehillä, eikä sinä yönä paljo
nukuttu. Kukin kertoi, miten hän oli nähnyt työntyvän
oventäydeltä . . . kukin kertoi eikä kukaan joutanut
kuuntelemaan. Uni karkosi ja aamulla ajettiin jo neljältä
jalkeille. Pitihän tarkastuksen tapahtua sinä päivänä.
Piti taas kantaa varushuoneelta kaikki ne eiliset kuor-
mat ja pukeutua uudelleen juhlapukuihin, ja jo seitse-
män aikana seisottiin rintamassa. Varoiksi ja muistoksi
oli näet pidettävä pieni kertaus.

Se päivä meni kuin yhdessä huumauksessa, —
tietäähän jokainen miten tarkastuspäivä menee. Parooni
tuli, tarkasti ja kiitti. Juhlapäivähän se onkin tarkas-
tuspäivä sotamiehille, — reservimiehillekin, — hauska
juhlapäivä, jolloin he näyttävät mitä ovat oppineet. Jos
tulee kiitosta ja kunniaa, niin he saavat lukea sen hy-
väkseen, vaan jos moitetta ja häpeätä tulee, niin se
luistaa heistä ohi kohti esimiehiä ja päälliköitä. Näille
ylemmistä alimpiin se on edesvastuun päivä, tilinteon
päivä, ja tuskallisesti he seuraavat rakentamainsa sota-
koneiden liikkeitä: onnistuukoon tuo nyt vai meneekö-
hän hullusti . . .?

Mutta parooni kiittää, kiittää päälliköitä ja kerää
sotamiehet ympärilleen, puhuu jotain oudolla kielellä ja
se hoikempi herra sanoo sen suomeksi, ja me huudamme
kuin pyssyn suusta: »raadi staratsa vaasse . . .» Ja
hurraten riennämme kasarmiin.

Me pidettiin pimeään asti juhlatakit yllämme ja
saimme ylimääräisen annoksen teetä. Ja koko iltapäi-
vän vallitsi kasarmissa sopuisa, hilpeä mieli, tyyntä tyy-

tyväisyyttä kuvastui kaikkien puheista ja käytöksestä, tuntui melkein kuin koko kasarmi olisi hyvillään hymyillyt tietäen itsessään kunnialla suorittaneensa tulikoetuksensa.

X.

Hallayö kasarmissa.

Ainoastaan maanviljelijä voi täysin käsittää ja tuntea kuinka tyly ja karvas ja musertava käsite tuo hallayön käsite on. Muista ihmisistä se enemmän on jokin etäisempi valtiotaloudellinen kysymys tai ilmatieto, tai merkki viljan ja senkautta yleensä elintarpeiden kallistumisesta, — enintään se voi herättää jonkinverran sääliä ja — armeliaisuuden tunnetta. Ainoastaan maanviljelijälle on hallayö elinkysymys, kysymys toimeentulosta ja kurjuudesta, se on jyrkkä ja ratkaiseva käännekohta, jossa salliman lahjomaton pakko pyöräyttää tien tasaiselta taipaleelta puutteiden louhikkoon ja rämeikköön. Sehän on luonnollista ja sehän on tunnettua, onhan sen aikoja sitten jo tiennyt joka ihminen, minäkin. Mutta selvimmän käsityksen sain siitä — omituista kyllä — reservikasarmissa.

Olin määrätty vuorostani komppaniian lähetiksi. Siinä toimessa oli tärkein ja raskain velvollisuuteni valvoa, ja siinä yhteydessä katsella ympärilleni minkä näin. Katsoa että lamput paloivat, että ovet olivat kiinni, ja ettei kukaan miehistä lähtenyt ominlupinsa yönaikana liehaan. Kovin vähän tehtävätä, sillä paloivathan ne

kaksi lamppua kun ne kerran olivat sytytetyt, pysyivät-hän ovet kiinni kun ne pantiin kiinni, ja mitä siihen tulee että miehet olisivat lähteneet omin lupinsa kylillä juoksemaan niin — oho! Kyllähän minä sen tiesin että kun kerran iltahuuto oli pidetty ja pojat pääsivät lavereilleen pitkälleen, niin ei niillä siitä tehnyt mielikään nousta jalottelemaan vaikka olisi käsketty, ei ennenkuin heidät aamulla viiden aikaan hyvin suurella vaivalla saatiin ajetuksi ylös ampumaan. Sinelleihinsä kääriytyneinä he makasivat kuin porsaasat pahnoissaan.

Niin ne tekivät tavallisesti, mutta merkillistä kyllä, tänä yönäpä olivat harvinaisen valppaita ja liikkuvia, niin että se minua ensi aluksi melkein huoletti. Olin valinnut valvontapaikakseni pihamaan kasarmin oven edessä. Oikeastaanhan se olisi tainnut kuulua asiaan että olisi pitänyt valvoa sisällä komppaniassa, mutta kun siellä — syistä joita jokainen lähemmittä selityksittä käsittää — ilma ei pysynyt aivan puhtaana, asetuin ulkopuolelle, koska sitäkään kumminkaan ei aivan suorastaan oltu kiellettykään. Sinne tulivat yksi toisensa perästä yönkylmään lepäämästä vaatimattomilta vuoteiltaan.

Uni ei ollut maistanut, mieltä painoi huoli. Päivä oli ollut selkeä ja illalla oli tuuli kääntynyt pohjoiseen. Se oli nostanut mukaansa muutamia hataroita ja kylmännäköisiä pilvenhattaroita, oli ajellut niitä aikansa taivaalla, vaan juuri illan suussa kun päivä laskeusi piiloon kasarmin kupeisen kukkulan taakse olivat nekin pilvet häipyneet tiehensä. Tuuli tyyntyi, ilma kolkkoni. Jo iltaspuuroa syömästä palatessaan olivat miehet päätään punoen vetäneet keuhkoihinsa kuivanraakaa ilmaa, ja katselleet huolestuneina läntistä taivaanrantaa, joka päivän laskun jälkeen punotti pelottavan kelmeänruskoisena.

— Siitä se voipi hallan nostaa, sanoivat toisilleen näennäisellä tyyneydellä.

— Vilusennäköistä on, on liian puhdas taivas. Se on hallayö käsissä, jos vain ei tuulemaan alkane. — Ihanhan jo näppejä puree. Kun kääntyisi tuuli toiselle kupeelle, niin pilvethän se nostaisi . . .

Menivät kasarmiin, pukivat sinellit päälleen ja valmistausivat iltahuutoon. Tuo tunti iltasen jälkeen oli tavallisesti hyvin hilpeä ja äänekäs tunti kasarmissa. Töitä ei ollut mitään, täysi vapaus vallitsi. Viulut ja käsihanurit soivat kilpaa, laulajapojat vetelivät iloisia virsiään ja opettivat toisilleen oman kylänsä lauluja, toiset pistivät polkaksi, toiset ponnistelivat sylipainissa. Niin tavallisesti, mutta ei nyt. Kasarmi oli melkein äänetön; hiljaista supatusta ja vakavata pakinaa kuului tuon tuostaankin nurkista, joihin miehet olivat keräyneet keskustelemaan yhteisestä asiasta.

Tulikoon tuosta hallayö?

Pidettiin iltahuuto, miehet komennettiin makuulle, lamput väännettiin palamaan puoliliekillä. Unen helmoihin vaipuivat ne onnelliset, jotka eivät olleet riippuvaisia luonnon pelottavista oikuista. Mutta toisten silmiä vältti uni, he eivät voineet rauhallisina pysyä lavereillaan, huoli veti heitä ulos. Sillä siellä uhkasi tuho.

Sieltä tuli Iskos-Paavo, loi tutkiskelevana katseensa taivaalle ja koetti epätoivoisena kämmenellään maanpintaa: taivas oli harmajansinervä, jääkarvainen; maanpinnalla oli vielä lämpöä vähäsen, mutta yö ei ollutkaan hetikään puolessa. Annas nähdään aamuyöllä tuossa päivännoustaessa . . .

Sieltä vääntäysi Veripää, tuo ainainen iloinen veitikka, joka ei voinut kolmea sanaa puhua laskematta sukkeluutta, jolle hän itse leveimmin nauroi. Ei nyt

naurattanut, ei keksinyt mieli mitään hauskaa puolta tässä näytelmässä.

Tuli Torikkakin, kynsäsi ensiksi yhtä korvallistaan ja sitte toista ja pakisi puoliääneen itsekseen tupakkaa pistäessään. Vieläpä Kaipiokin pilkisti arasti oven raosta ja asteli hiljaa miesten parveen.

Siinä he seisoivat äänettöminä yhdessä kohden, joukko lisäysi myötään, mutta pakina ei tuntunut luis-tavan. Yö kävi pimeäksi, vilu värisytti ruumista ja he seisoivat yhä.

Muuan asteli aitavierelle, jossa pieni kaurapelto oli, ja puhui melkein kuin itsekseen:

— Taitavat nyt taretä tänä yönä nuokin kaurat, vaikka ovatkin siinä penkereellä ja huoneitten suojassa.

Siitä pääsi juttu alulle.

— Kyllä ne siinä nyt kypsyvät, jos vielä päivällä olivatkin vihantina.

— Valkenevat ne nyt. Eikä ne säily viljat yle-vämmilläkään mailla, saatikka sitten alavissa korpipel-loissa semmoisisa, jommoisia enimmäkseen ovat meidän paikoillakin.

— Entä sitten meidän. Suot kylmät ympärillä eikä vesiä äärilläkään. Tässä jo Laurin hallat näpisteli-vät potaatinvarret ihan puhtaiksi ja veivät ne hernevä-häiset ja lantut, mitä lie ollut. Rukiit toki saatiin lei-katuiksi, mutta siitä ei epäilystä, etteivät ohrat ja kaurat tänä yönä ole meidän kylässä järjestään kuitit.

— Jos vain lie ilma tämmöinen meidänkin pai-koilla, niin vähällä leikkuulla ja puimisella siitä suvi-viljasta tänä syksynä päästään. Enkä mene takuusen ovatko rukiitakaan kaikkia saaneet talteen, eikähän ne tietenkään ole saaneet, kun ei päätöstä työmiestä yhtään ole koissa, ei kun akkoja ja lapsia.

— Meillä ovat taatusti rukiit vielä leikkaamatta.

— Ja taitavat saada ollakin. Huih! ihanhan tuo sinellin läpi kylmää . . .

Muutamat menivät sisälle, arvellen etteipä tuo halla huvenne jos tässäkin kärvistellemme, viepi se meittä vietävänsä. Mutta toiset eivät malttaneet maata mennä, eivät voineet. Heissä oli vielä rahtunen toivoa, mikä, joskin heikosti, taisteli voittoisan epätoivon kanssa. Kenties rupeaisi armelias tuulen henki hienosti heiluttelemaan lepän oksia ja viljan tähkiä, ja karkoittaisi vielä viime hetkenä hyisen kylmän maanpinnasta. Kenties nousisi luoteesta pelastava pilven lonka, joka pyyhkäiseisi lauhkeamman viiman yli hallaisen maan. Kenties.

Mutta ei. Taivas oli selkeä kaikilta kulmiltaan, ja savu, jota miehet tupruuttivat lyhivistä piipunnysistään jäi itsepintaisesti yhteen kohti leviämään. Tuuli nukkui, halla herrasteli. Jo heti puolenyön jälkeen kangisti se heinän kasarmin pihalla ja löi nurmikot harmajaan riitteeseen ja valoi kuuraa katoille. Kylmä mieli kangistelemaan jäseniäkin kun yhdessä kohden seisoi.

— Valvoo se nyt vaarikin kotona ja kokoilee kaurojaan, tuumaili taas eräs miehistä pitkän äänettömyyden jälkeen.

— Jos tästä olisi kotipaikoille satuttu, niin ihan yötä myöten olisi nyt komennettu väki leikkuuseen, jotta yksikään riihellinen puhdasta viljaa olisi saatu, vaikka kesken kypsyyttäkin.

— Vaikkapa yksin olisin minä katkonut muutama saran, jossa mitä ihanin ohra kasvoi. Sen saran olen itse kivikkoon muokannut ja muokannutkin hyväksi.

Taas pysähtyi keskustelu ja miehet hajausivat taas kävelemään erikseen ja yksikseen. Kaikilla oli heillä elävästi mielessään kotoiset olonsa, armaat työpaikkansa,

joita säälimätön vihollinen nyt tuhoili heidän ollessa poissa ruunua palvelemissa. Minkäpä he juuri olisivat voineet kotonakaan tehdä, mutta kumminkin tuntui, että siellä, juuri siellä sitä nyt pitäisi olla.

He kävelivät äänettöminä edestakaisin, menivät kasarmiin, paneusivat makuulleen mutta uni ei tullut. Viruivat hetkisen, nousivat taas ja kävelivät ulos katsomaan, miltä nyt ilma näytti, miten halla edistyi. Yö kului ja vilu kävi yhä purevammaksi. Se oli jo iskenyt rapakkoihin hienon jääriitteen, märkä maa oli kovettunut kankeaksi, ja tönköiksi olivat kylmettyneet viljanakin tähkät.

Päivä lähti nousemaan. Itäinen ranta punotti, ja valkasi valkean maan. Kylmä huuru lähti nousemaan maanpinnasta sitä myöten kuin päivän säteet alkoivat siihen paistaa. Mutta silloin se oli juuri kylmimmillään, tuntui siltä kuin pakkanen olisi tahtonut vielä kerran ja vihaisimmasti purasta, ennenkuin väistyi pois koittavan päivän alta.

— Nyt se on valmis. Tuskin paraimmat rantapellot ovat tänyönä säästyneet jäätymästä.

— Valmista se nyt on. Ja talvi on elettävä edessä.

— Eipähän se ruunu ruoki, elettävähän se on . . . Jo tästä nyt joutaa makaamaan, kyllä tämän nyt jo tietää . . .

Minunkin muutto-aikani oli tullut, toinen mies nostatettiin seisomaan lähettinä. Mutta ei nukuttanut minuakaan. Vilkasin ympärilleni harmajaan, riitteiseen luontoon, jota kylmä usva peitti sakeasti. Päivä nousi, mutta senkin valo oli niin kylmää, niin armotonta ja säälimätöntä, kuin sekin olisi tahtonut vielä masentaa voitettua luontoa. Se valaisi vain, näyttääkseen, mitä yö oli tehnyt, mutta ei lämmittääkseen.

Miehet tulivat kasarmiin yksitellen, allapäin ja äänettöminä. Viskausivat lavereilleen, sinellin heittivät hartioilleen. Nuo hauskat toverit, joissa en ollut ennen muita huolia nähnyt, kuin että saisivat »rukomminsa» ja »stroissansa» kutakuinkin välttävästi suoriamaan, ne olivat tänä yönä silmissäni saaneet aivan toisen muodon. Nyt ei heitä soturitemput huolettaneet, nyt painoi mieltä raskaampi huolen taakka, huolet tempuista ja suoriutumisesta elämän kovassa, todellisessa taistelussa.

XI.

Öinen retki.

— Onko miestä sellaista joka uskaltaisi lähteä?

Kului hetkinen, kaikki katselivat toisiaan äänettöminä.

— Lähde Sorri toiseksi, minä en sääli, puhui vihdoin Tuiran Heikki, ja silmistä kilsi miehuuden tulta.

— No tuohon kypälään.

Sorri oli torvensoittaja, vakinaiseen väkeen kuuluva siis, joka tempuat osasi ja tiet tunsu. (Nyt hän on jo aikoja sitten pannut sotapillit pussiin, ja vetää lantaa kotipellolle). En luule että ilman hänen yhtymistään tuumasta olisi tullutkaan mitään, sillä reservimieheltä puuttuu tavallisesti se rohkeus ja päättäväisyys ja elämänhalveksiminen, jota tällaiseen yritykseen tarvitaan, jos sen mieli onnistua. Tuira oli siinä suhteessa yksin poikkeus.

Se oli näet rohkea ja vaarallinen yritys.

Puolentunnin perästä heidän tuli lähteä, silloin oli jo kyllin pimeä ja silloin nukuttiin jo kylässä ja kasarmissa. Ja vielä kerran otettiin puheeksi kaikki keinot ja mahdollisuudet, keskusteltiin supattamalla nurkassa, arasti varoen jos ken liittoon kuulumaton tuli kuulomatkan päähän.

— Ja tapahtukoon kelle tahansa mitä tapahtukoon, suu kiinni niistä.

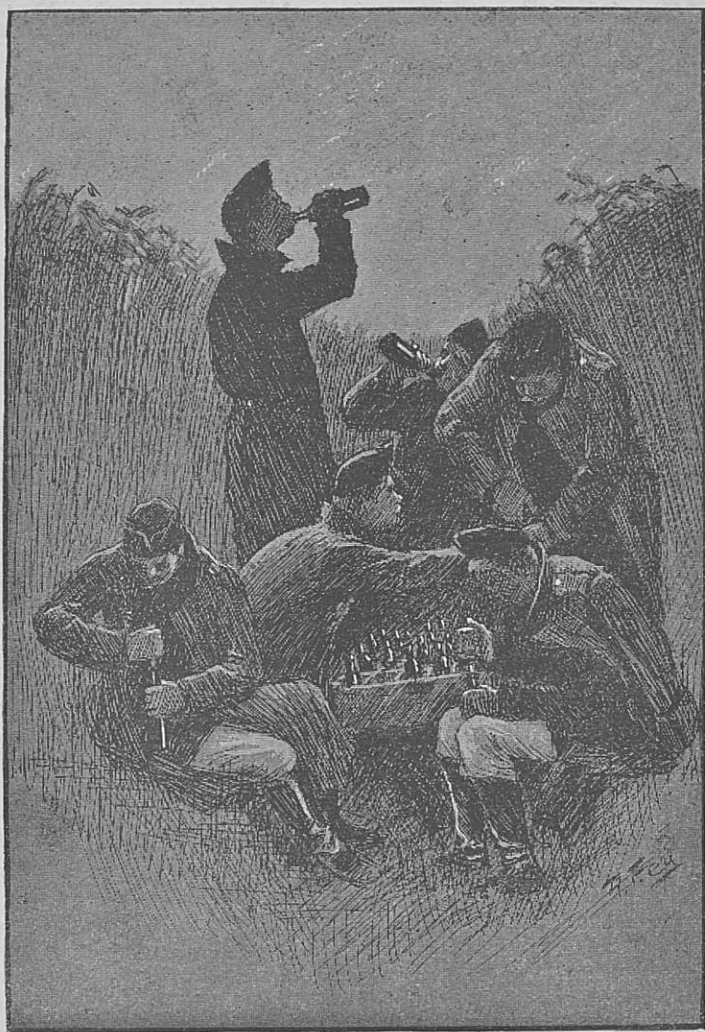
— Kukin vastatkoon itsestään. Parempi että yksi kärsii kuin kaikki kuusi.

Se päätös meitä vielä vahvisti ja rohkasi. Ja asia-miehet lähtivät. Sorri puki ylälaverilla sinellin ylleen, veti kaikki remmit kiinteälle, jotta hän olisi notkea ja liikkeissään vapaa. Viiden minuutin perästä läksi Tuira; hän viskasi sinellin vain irti hartioilleen. Ulommas päästyään aikoi hän sen korjata ja tukkia valkoset housunlahkeet saapasvarsiin.

Sorrin piti kiertää hovinpellon piennarta pitkin ja aidan kuvetta, Tuiran taas toiselta puolen rukiin läpi ojanpohjaa pitkin ja maantien yli, ja vesakossa punasen ruununaitan takana piti heidän tavata toisensa. Sitten kulkisivat rohkeasti kylän lävitse kuin jos ainakin lomalla olisivat.

He lähtivät ja me muut laskeusimme lavereillemme maata, vedimme peitot yllemme kuin yöksi konsaankin. Vaan unta ei tapailtukaan. Päät ojennettiin kaidepuitten yli vastakkain ja kuiskaten keskusteltiin salaisiin sanoin tuosta tekeellä olevasta tuumasta, joka oli niin rohkea ja jännittävä.

Olimme päivällä pyytäneet iltalomaa, vaan meille ei oltu sitä annettu. Oli ollut niin kuuma, niin hiki, niin jano, lasi olutta olisi maistanut niin mainiolta, — vaan ei päästetty kylälle. Se oli meistä vääryyttä, sortoa, se pisteli meitä ja me päätimme kiusallakin saada olutta — omin neuvoimme. Siitä oli tuumittu koko iltapäivä. Me tiesimme miten ankarasti tuollainen oli kielletty, vaan se juuri meitä kiihotti, se teki asian jännittäväksi. Me halusimme kerrankin puijata tuota ankarata sotakuria ja naureskella sille. Tässä tuli kysy-

mykseen olla yhtäkää rohkea ja viekas, . . . meistä tuntui kuin olisimme antautuneet vaaralliselle partioretkelle, kauas suojelevista joukoista, ja me tiesimme nyt menettelevämme ominpäin ja vastoin kaikkia käskyjä.

Mielikuvitus rakenteli tuossa tuumattaissa kaikenmoisia vaaroja ja mahdollisuuksia, pelottavia ja viekottelevia. Jano oli jo aikoja mennyt menojaan illan viileässä, eikä mitään retkeilyn tarvetta ollut olemassa, päinvastoin oli ruumis väsynyt päivän vaivoista ja kaipasi unta ja lepoa. Mutta nyt ei ollutkaan enää kysymys muusta kuin: onnistuako vai eikö?

— Jos nuo tapaisivat luutnantin kylällä ja tämä kysyisi heiltä lomalippua . . .

— Silloin ne olisi pojat helisemässä, varsinkin jos tapaisivat hänet olutkoria kantaessaan.

— Vaan nepä eivät kylän läpi sitä tuokaan vaan kantavat törmän alustaa pitkin sillan alatse ja hevoshaan poikki rukiiseen. Ja kun ne kerta rukiissa lienevät, niin silloin, — ota kiinni!

— Ota kiinni tässä pimeässä . . .

Hyvin hämärästi valaisi pienelle liekille väännetty kattolamppu suuren kasarmin ja ulkona oli musta pimeys, niin musta kuin voi olla elokuun yönä kun taivas on pilvessä. Raskasta unenhengitystä ja kuorsausta kuului kaikkialta ympäristöltä, lähetin astuntakin oli tauvonnut, hänkin kai oli vaipunut johonkin istualleen nukkumaan, — vastoin kaikkia asetuksia.

— Mutta jos se heittiö herää ja rupee meiltä kyselemään että mihin ne miehet lappaa. Kuka siellä lie lähettinä?

— Vihelä, nukkuu kuin porsas, . . . kun vain ei päivystäjä heränne, — mutta silloin se myrkyt lykkäisikin.

— Eihän se mitä, . . . ja mennään yksitellen.

Hitaasti kuluivat tunnit. Kello kasarmin seinällä löi puoli kakstoista, kun jo luultiin yön kuluneen ohi puolen. Kävi kuumaksi maata täysissä tamineissa. Nousitiin hiljaa, avattiin sinellirullat . . . vaan ylikerrasta kuuluu astuntaa, . . . ja jo heräsi Viheläkin . . .

Odoteltiin tuskallisesti milloin Sorri sopimuksen mukaan tulisi hiljaa koputtamaan ikkunaan. Mutta eihän ne vielä heti joudu . . . Liittolaisilta loppuivat pakinat, toiset makasivat ja tupakoivat, toiset olivat vaipuneet puoliuuneen, — niinkö lie raukaissut, vai jänestämäänkö lie ruvennut . . . Tarpeetontahan se oikeastaan olikin antautua vaaran alaiseksi noin joutavan asian takia, . . . oluen juonnin, vaikkei ollut vähääkään janoa, . . . hyvin se olikin poikamaista, jos sitä oikein ajatteli . . . Ja huomennahan sitä taas pyhälomalle päästäisiin . . . kun ei satimeen jouduttane . . . Jos vain asia ilmi tulee, niin siitä syntyy tutkimukset . . . ja kotiaarestit ja putkat, — hyvä jos ei sotaoikeuteen menne . . .

— Ehkeivät olutta saakaan näin sydänyöllä.

— Yhden kai minulle tekee, . . . raukasemaankin rupee.

Kaikilla tuntui jo mieliala vähän raskaalta, vaan myöhää nyt oli peräytyä. Koetettiin rohkaista mieliä. . . . Mutta missä ne miehet niin vitkaaa viipyvätkään?

Joku kasarmissa nousi vuoteeltaan, veti saappaat jalkaansa ja lähti ulos . . . Hiekkakäytävä kumahteli hänen askeleistaan . . . Kunhan vain ei nyt sattune Sorri tulemaan . . . Kuunnellaan. Ei, mies astuu jo takaisin, astuu kasarmiin. Mutta samassa helähtääkin ikkuna hienosti . . .

— Hiljaa, hiljaa ja yksitellen ettei lähetti huomaa.

Hiiivittiin ulos, haparoitiin edelleen. Oli niin pi-

meää, että tuskin osattiin vanhalta muistilta kiertää keittiön taitse ja saunan kupeitse aidan luo ja siitä vesakon halki ruispeltoa kohden. Oksat risahelivat edelläkulkijan jalkain alla ja opastivat seuraaville tietä. Maa oli kasteesta likomärkä ja tuuli repi sadetta. Jalat kastuivat heinikossa reisiä myöten ja unenarkaa ruumista puistatti. Päästiin pellonojaan, käveltiin sitä pitkin kappaleen ja jo oltiin perillä.

Joku repäsi tulta tupakkeensa: näkyi ojassa olutkori, ojanpartaalla ympärillä istui miehiä sinelleihinsä kääriytyneinä. Sorri ja Tuira pyhkiivät hikeä otsaltaan. Tiheänä kasvoi kahdenpuolen korkea ruis.

Sitämyöten oli siis retki onnistunut. Pistettiin tupakat, alettiin rupertella. Kukin otti oman pullonsa, työnsi tulpan sisälle ja imi pullonsuusta. Olisihan sen nyt pitänyt maistua kun se oli niin suurella vaivalla ja vaaralla saatua, mutta eipähän. Oli niin kylmää ja kosteata, muutenkin vilusti ja nukutti. — Into oli kuin viireestään lauennut.

— Kunhan vain ei päivystäjä kävisi vuoteita katsoomassa.

Eihän se mistä arvaa. Koetettiin rohkaista arkailuvia mieliä, Sorri kertoi miten he pataljoonassa kantolivat olutta aivan kasarmiin sisälle eikä ilmi tullut kuin joskus ihmeeksi, . . . tämä ei ollut mitään sen rinnalla. Ja Tuira kerskasi kuinka he nytkin olivat kulkeneet kylän läpi ihan luutnantin akkunain alatse, miten olivat väkisin ajaneet olutukon vuoteeltaan ja sitten pimeän päässä kantaa retuuttaneet rantakiviä pitkin.

— Rohkea se rokan syö, ja aina sitä pelastuu kun vain lie uskallusta.

Vaan ei tepsinyt sekään keskustelua vilkastuttamaan. Miehiä arasti ja kyllästytti. Yksi hätäili että

mihinkähän se olutkori siitä peitetään . . . muutenhan sen vääpeli tietysti löytää kun käypi nuuskimassa. Toi-nen huomautti että aamulla pitää viideltä lähteä ampu-maan ja kolmas ehdotti jo poislähtöä.

Rupesi tuntumaan niin lapselliselta että aikamiehet lähtevät vuoteiltaan yönselkään ikäänkuin naurisvarka-at, ja ihan ääneen ihmeteltiin siinä haukotellen, että mikä-hän oli viekotellut tuollaiseen poikamaisuuteen, . . . miltei jo hävettänyt.

Ei se ollut oluenjano eikä seikkailuhalukaan. Ei mikään muu kuin juuri kasarmielämä ja sotakurimein-inki voinut tehdä noin lapselliseksi, päätettiin. Kaikki mahdollinen ja enemmänkin kuin mahdollinen oli kiel-lettyä — rangaistuksen uhalla, — mutta mitä joku osasi tehdä vastoin kieltoa kiinni joutumatta, sen lukekoon omaan ansioluetteloonsa. Sen vuoksi jo pelkkä tieto että asianomaisten luvatta oli voinut jotain tehdä ominpäin ja pelastua pulasta oli kuoletettavaksi ajottua itsenäi-syyttä ja yksilöisyyttä siihen määrään hivelevää, että sen eteen saattoi uskaltaa paljo, ruveta lapselliseksikin . . .

Niin sitä tuumittiin kun eri joukoissa hiivittiin heinikon läpi ja aitojen yli kasarmiin, vieläpä kun väsy-neinä laskeuduttiin vuoteillekin ja muistettiin että siitä parin tunnin perästä ajetaan ylös ampumaan. Ei huvitta-nut nyt Sorrin sukkeluuskaan; kun lähetti, jota silläväl-in oli vaihdettu, ihmetteli että mistä ne miehet työntyvät kun hän ei muista ulos menneiksi, torui häntä Sorri, että vai sinä et muista, olet nukkunut . . . tästähän tuota vasta menttiin . . . varo vain ettet toista kertaa nuku . . .

Mutta aamulla sekin jo huvitti, oikein nauratti, ja seuraavina päivinä keskusteltiin tuosta retkestä paljo jlpeydellä ja mielihyvällä Silloin taas tuntui, että oli

sitä sentään oltu poikia kun uskallettiin panna toimeen juomingit ihan kasarmin ääressä ja keskellä yötä. Ja vähitellen levisi tieto siitä retkestä laajemmaltikin, ja ihmetellen kuuntelivat sitä muut toverit, ja tuumivat nekin, että poikia ne nuo sentään olivat. Ja jonkunlaisena sankaritaruna kulkee kertomus tuosta öisestä retkestä reservipolvesta reservipolveen kasvaneena ja kaunistuneena, ja toinenkin sitä kuullessaan virkahtaa:

Ne ne on olleet poikia!

Sisällys.

Muistoja sotamiesajoiltani	siv.	5.
Onko reservimies sotamies?	”	7.
Ensi ilta	”	11.
Kaksi rakastunutta	”	17.
Kolme sankaria	”	25.
Hyvä mies	”	36.
Tukio	”	40.
Yksi mies jällelle	”	43.
Kappale sisäharjoitusta	”	46.
Parooni tulee	”	49.
Hallayö kasarmissa	”	56.
Öinen retki	”	64.

Suom. kansala. l.

lvalo

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOELMA

120 102 2094

kpl 1

MB9562

Uusia historiallisia romaaneja!

Werner Söderström'in kustannuksella on ilmestynyt:

HÄRKMANNIN POJAT. Historiallinen novelli Isonvihan ajoilta. Kirjoittanut *Aura*. Hinta 2 m. 75 p.

— — — Kehoitän kaik'kia tutustumaan tähän vilkkasti ja todesti kerrottuun kuvaukseen isänmaan entisyydestä. Nuoriso, samoin kuin vanhemmatkin, on varmaankin sen halulla lukeva. Kertomustapa ja kieli on sujuva. (Valvoja).

HATANPÄÄN HEIKKI JA HÄNEN MORSIAMENSA. Kertomus Tuomas piispan ajoilta. Kirjoitti *E. F. Jalnsson*. Palkinnon saanut teos. Kuvallinen päällys. Hinta 2 m.

SOTAMIEHET JA TALONPOJAT. Romantillinen kertomus nuijasodan ajoilta. Kirjoittanut *Rafaël Hertzberg*. Suomentanut Tyko Hagman. Hinta 1 m. 75 p.

AINA. Kertomus viimeisestä Suomen sodasta *J. O. Åberg'iltä*. Suomentannos. Hinta 80 p.

SOTAMIES IVANOVIN MUISTELMIA. Kirjoittanut *Wsewolod Garshin*. Suomentanut M. Vuori. Hinta 35 p.

KUVAELMIA SEVASTOPOLIN PIIRITYKSESTÄ. Kirjoitti *Leo Tolstoi*. Suomentannos. Täydellinen eikä lyhennetty painos. Hinta 1 mk. 50 penniä.

„Kuvaelmia Sevastopoolin piirityksestä“ onkin mestariteos. Omituisen hiljaisella ja tyyneellä, mutta samalla kertaa tavattoman vaikutavalla tavalla kerrotaan siitä taistelusta, jota käytiin viime Krimin sodan aikana Sevastopoolin linnoituksessa ja sen edustalla. Sotaelämä on kuvattu semmoiseksi kuin se todellisuudessa on.

KOSTAJA. Kertomus Viron kansan entisiltä ajoilta. Kirjoitti *E. Bornhöhe*. Kuvallinen päällys. Hinta 1 m. 10 p.

Kertomus vie meidät ajassa viisisataa vuotta taa päin ja historiallisen romantikon kynällä luopi se etemme liikuttavan kuvauksen sotretun Vironkansan epätoivossa nostamasta kapinasta maassa vallitsevaa ritarivaltaa vastaan ynnä tämän koston yrityksen surullisesta lopusta.

FELICITAS. Historiallinen romaani kansainvaelluksen ajoilta (v. 476 j. Kr.). Kirjoittanut *Felix Dahn*. Suomentannos. Hinta 1 m. 50 p.

Läpi koko kirjan kuohuu elävyys, joka suuresti virkistää. Se on mielekäs ja plastillinen kuvaus, viehättävä selvän ja lämpöisen piirustuksensa tähden. Sanalla sanon: pikku helmi.

SANTERI INGMANIN uusi teos:

ILTAPUHTEEKSI. Hinta 3 m 25 p.

Myydään kaikissa kirjakaupoissa ja asiamiesten kautta.